

DUJGIR

HEJMAR 2, 1995, HER SÊ MEHAN CAREKÊ DERDIKEVE

DUGIR

HEJMAR 2, 1995, HER SÊ MEHAN CAREKÊ DERDIKEVE

KOVARA KURDÎ LI DERVEYÎ WELÊT
EV KOVAR LI GOR ALFABE VEKÎT Û RÊZIMANA
MÎR CELADET BEDIRXANÎ DERDIKEVE

XWEDÎ

Kawa förlag

Berpirsyarê giştî

Dr. Saîd Mele

Birêvebirên kovarê

Ehmed Huseynî
Zagrosê Haco
Yehya Yûsif

Mîzanpaj

Arif Zêrevan

Berpirsyarê hunerî

S. Rêzanî

Abonetiya salane

150 SKR

Adres

DUGIR

Box 3437

165 23 Hässelby

SWEDEN

Tel

46 - (0)8 - 36 65 16

46 - (0)8 - 38 39 34

Faks

46 - 225 - 144 06

Postgiro

692357-7

ISSN: 1400-5913

NAVEROK

- 3 Pêşgotin
- 5 Heyva di himbêza gulberoya jûreya min de,
Hendirên
- 8 Seîd Rêzanî, bêdengî, şîn û tirs, *Rodî Newrozî*
- 10 Sîsirkê Hesinî, *Selîm Berekat*
- 18 Loloyên Adarê, *Selam Sadiq*
- 20 Mîdya, bixûrê bişewitîn!, *Nizar Agirî*
- 21 Taştê, *Jacques Prevert*
- 22 Taha Xelîl, helbestvanê giyanên mişext û
dengê dengvedana bêdeng û dereng a
axînan, *Ehmed Huseynî*
- 25 Mane biraderê me nan pê ve daye û hertişt
xelas bûye, *Ehmed Huseynî*
- 31 Ez dîn im dîn, *Taha Xelîl*
- 32 Evro, dihi, evro, *Beroj Akreyî*
- 34 Uzunname - II, *Rezo Osê*
- 40 Şêxê Kesk, *Mihemed Efif Huseynî*
- 42 Kovareke kurdî ya nû - Delav -, *N. Elî*
- 43 Hunermendekî Kurd - *Xalid Baban*

PÊŞGOTIN

Di nav çirava genî ya vê serdema bêbext û mirovkuj de, li bin perên cihana yekemîn û serdest a ku li gor berjewendiyên xwe danûstendinê bi çarenûsa gelan re dike, li beramberî pêlên kovandar ên nûçeyên kurdên vê serdemê û yên – Habil û Qabilistana – yan jî Kurdistana surdarî û matmayîna reha (murtoq), ma gelo rewşenbîrê kurd dikare ji xwe re koşeyêke rewan û hêmin bo vehesîna giyanê xwe û ji bo bikaranîna xewna xwe, peyda bike?

Ma gelo li beramberî pêjna bi gurmîn a lingên bûyer û rûdanên dramatîkî û malkambax, li ber dengê sîmfoniya giyanê û xuşîna pêldar a xwînê; çûna bê xatirwestin û bê veger a xoşewîstan û di bêdengîya zîz a goristanên bê kêl û bê wesiyetname û tarûmar de, rewşenbîrê kurd dikare guncînekê di navbera xewnê û rastîya jiyana nejiyayî de durust bike?

Her subeh, di dojeha vê tarawgehê(surgungehê) de, bi çavîne qerimî, berya ku xewna ebedî bi dawî bibe, em ji xewê çeng dibin. Ne xewn derew û nerastiyên xwe radiwestinin û ne jî bêyî xewnan em dikarin bişn.

Li ser duryan û rêçên bêkutayî yên vê xewna gawirane; hemî asoyên şikestî pencereyên xwe jî bo ronîkirina nasnameyêke gemkîrî û zimanekî serjêkîrî, vedikin. Wexta ku tîrêjên azadiyê dihingivin kevîyên zuhabûyî yên giyan, ziman jî; wek gulaberbero, ber bi kûrahiya birînê xwe ve dizivire. Wexta ku xewnên azadiyê di bişkojên berbangê de dest bi qolincan dikin; ziman jî, wek Simerxekî (fînîks) jî xweliya serê çîyan ji dayik dibe.

Ziman li gel deshilatdarî û zorbazîya xwe, bi hêminî, ji hinav û ji şaneyên kêlikên rawanbar, ji angoyên çelmîst yên angoya bingehtin a hebûnê dipijiqe û reşgirêdana xewnê bi naveroka xwe dixemilîne.

Ziman dibe gerzel; em dibin dilên cih û demê!

Ziman dibe agir; em dibin ardû!

Ziman dibe nîfir; em dibin qurban!

Ziman dibe dahênan û afirandin; em dibin xelat û diyarî!

Ziman dibe alav; em dibin mebest û armanç!

Ziman dibe nivîsandin û em jî dibin prosesa azadiya nivîsandinê!

Nivîsandina di xewnê de prosesa azadiyê berzîr û kûrtir dike. Li wir, di nav pencên dilovan de, mirov, bêyî pût û pûtperestiyê, bêyî Xwedanên êl û malbendan, bêyî serkêş û binkêş û qîral û qîralkan, dikare li xwe û li şiyana hestên xwe ewle bibe, dikare alavên derbirinê jî bêtûmeriya sextekar û cambaz û bazirganan rizgar bike, û bi dilsojî, bi kêlîka xwe re ku pîroz û sava ye, bişn.

Di vê jiyandinê de, ziman jî, wek afirîdeyekî jîndar, dikare ber bi asoyên teze de bifire.

Welateki dagîrkirî, nexşeyeke çar perçe, talaneke rojane, wêra-
neke giştî, koçbarkirineke efsanewî, kuştineke bê sînor, zindan û girtîxane
û çamçibazên hovane, leşker û tang û top û cibîlxane, sînor û mayîn û pas-
vanên çavsor, serbaz û serleşkerên psîkopat. Û xewna azadiyê ya ku xwe li ger-
dena Cûdî û Qendîl û Şaho û Dugirê rapêçandiye.

Xewneke hêcir; req, dilkevir û bê nan û xwê.

Ji cergê Mezopotamyayê û ji toza ber lingê hespên kihêl ên sîwar û xweşmê-
rên Medyayê diherike, li bin guhê sûr û kelehên Nîncwayê dikeve, û ber bi das-
tan û sirûdên dîroka rûreş de radîkişe, diherike, û li ser eniya zinar û latan, li ser
hinarkên deşt û dol û pesaran tovên xwe belav dike, di birînên berfireh ên zi-
manê kew û qulingan de dihêwîre, tîna kulilkan dişikîne û serê xwe li ser balge-
ha şevistana mişext û penaberan datîne.

Ziman di maza xewnê de geş dibel!

Xewn di dergûşa çavên bendemanê de dixibîle!

Ziman, bi nan û ava xewnê, bi nermabarana azadiyê, bi jena nasnameyê, ji nû
ve, asoyekî dilşad ji keskesora çiyar re diafirîne. Di wê keskesorê de, dimenên
ronak ên kesayetî û têramandina rewşenbîrên kurd dixuyin.

Zimanê ku serkêşiya karwanê şehîdan dikir û dike, zimanê ku xwîna xwe ji bo
bidestxistina azadiyê û nasnameya netewî rijandiye, zimanê ku di şerê nasname-
yê de bûye şehîdê şehîdan, dê çawan, bêyî xewneke mezin, bikaribe careke di ji
dayik bibe?

DUGIR jî, di çarçewa bikaranîna peyva kurdî ya resen de, peyva
ku bi kotekî em ji wê bêpar hiştine, wek ezmûne, dê sefera xwe ya xewna-
mêz berdewam bike, dê bi dilpakî û bi dilovaniyeke dayikane ji bo avdana pey-
va kurdî bixebite. Di xebata xwe de dê hewl bide ku naverokêkê bo kesayetiya
zimên biafirîne.

Ne wek dibistan, ne ji wek dezgeh û rêberî, tenê wek pirojeya hîlbijartina de-
qên wêjeyî ên ku di serencama dawîn de bikaribin çêja rastîn ya nivîsandinê
bighînin xwendevanan, dê Dugir sefera xwe berdewam bike.

Sawa dîrokî û serekane ya ku Dugira piroje pêkaniye ziman e. Ji sawa zimên
em dest bi weşana xwe dikin û di sawa zimên de jî, semageriya bêdawî ya pênu-
sê dest pê dike.

Di navbera herdû destpêkan de afirandina rastîn û mercên nivîsandina spehî
destnîşan dibin.

DUGIR

Heyva di himbêza gulberoya jûreya min de

"Ez im, bi tenha xwe, xewnên xwe
li ber çavên subeha ji qûmê gem dikim"

Na:

Me bi xwe rêçên xwe ji destên xwe berdan û em rawestiyân.

Me bajarên xwe xeniqandî bi cî hiştin

Li wir bû,

Li vir na: Dizanim!

Me tîna xwe bi guvaştîna (me' neya) felsefeyan dişikand û me dîroka xwe ya pêxwas bi sergermiya bîranînên bir talan kirî û me temenê xwe yî rev-yayî dixapand, me pêlavên lingên bê numre yên mirinê pêşkêşî dîrokê dikirin, da ku di nav toza dengvedana bêrîkirinê de rêberiya lêgeran û henasbîrîna sîmayên me yên bişaftî bike; da ku rêberiya bejna rêzîkirina me bike.

Hawarên zeviyên wek gunehbarên bê guneh li ser oqyanosa kerr û li ser qafên şevpestiyê dizingiyân.

Bayê ku bi izrê diket, û sazişkarên çenebaz û çiyayên te, li jêr tozebarana ku kuxuka çiyân bi ser dolan de digindirand, bi pîfîkirina ingirî û bi hilma çiyânê te xwe hênîk dikirin.

Pirê jî; bi awirên weryayî, stêrên ku bendewariya şiyarbûna şevê dikin, sîmayên kal ên destanbêjên tal û bi dastanên xwe yên nîvçe, li ser sîberên çarenûsa nenasî matmayî ku mirin hatiye dehdan, konkê xwe dirêse.

Di nav qamçiyân de sergêjahiya hespên şikestî berz dibû.

Li bin esmanekî birîndar xirtexirta piyên gornepaşan ji gewriya zarokên sêwî yên jiyânê bi ser wê wêranê de ku jiyân bi hebûnê ve girêdayî bû, belavdibû.

Sinorvan û pasvanên wirr û bê ezmûneyên dirokî, fêlbazan ji, bi arezûyên dawîn ên şikestî û jibîrkirî, li xwe xweş tanîn.

Na:

Me bi xwe rêçên xwe ji destên xwe berdan û em rawestiyan

Me bajarên xwe xeniqandî bi cî hiştin

Li wir bû

Li vir na: Dizanim!

Ez û `edema aramkêş ji, wek cewiyan ligel qonaxên kor bi hev re hatin,

min xwe di koşeya tarawgehê de ve-
şart, tarawgeha bi ebrûyên girêdayî û
pîrtî bi tinazan dabeşbûye, zencira
segê şahzade di tûnela tenhatiya
wek qûma kombûyî de, tarawgehê
dikişkişîne.

Dem ji li teniştê min wek jinekê bi
destên hesinî û bi eniya qermîçekî di-
roka ku ciwanîti li ser ciwaniya xwe
dibêje, gem dike.

Ma gelo dê ev sefer bi serpehati-
yên min kuta bibe yan dê bi dawiyê
ke nedibîrê de bi dawî bibe..?

Fortên wan bi agahdariyên nebi-
histî ku ji devên wan derdiçin valahi-
yê di bin lingên wan de diherifîne.

Çima bi tembiya pêxemberên xem-

bar rastiya bi baweriyê rapêçayî poşman nebû?

Xwedê ligel çira gumanê ya di destan de di nava ebediyeta xwe de ber
bi ku ve diçe?

Xuşkên me ji, bi kirasên xwe yî ku bîna evinê ji wan difûre, ji dirokê re
serpehatiyên sergerdaniya me dineqîşandin.

Cîgehên bê xew û lerza min î mijîni; nalîna xewna minî xewrevîni digotî-
n, û biranînên bê bir sirûdên zaroktiya jibîrkirî bikartanîn.

Wexta ku tavsork û sîbera demê dibin wek hev ez li ku me?

Dem ber bi ewran de difire û sefer ji ber bi roavahiye de radikişe,

Tu li ser milên van kolanan dibî darbestek, dengên ku li şûnewaran hati-
bûn hiştin berhevdişin û wek derengiyê şûnewaran wînda dikin.

Ey dudilo! Tu di nav veşartina termê jîmaran û salnameyan de dudil î!

Ey sergerdano! Tu di nav demsalên nameyên kombûyî de sergerdan î!

Tu li têramandîna di wêneyên cîgehên qîzane de ewle nabî!

Ewr keçên esman bûn û elend jî di keçan de diramiya, wexta ku bi ser laşê ewran de dibariya, elend şiyar dibû û bi xunava gulgeniman destnimêj digirt, û keskesora vê êvarê jî wek keçên min ên ciwan, wek ku di cejnê de bin, dawên kirasên xwe yên rengîn bilind dikin û di ser laşê minî zer û derayî re derbas dibin.

Heyv jî bi hinarkên xwe yên sor li paş bejna perjanan hildiperike

Qurnefelên xav bi bîna axê dihatin diqdiqandin,

Û tîrêjên şûştî yên subehê bi çarpiyan diçûn û xêzên çerxa gerdûn dîkemandin.

Gelawêj jî di hêlîna kakêşê de diraza.

Bêagah me li hevûdû temaşê dikir, me awir ji hev vedidan,

Û şev diramiya, dipûnîjî, mû bi mû, keziyên şevê di neynika demê de sipî dibûn.

Û pencên bayî, li wî alî dîwarê bédengiyê newaya perîşanan distira.

Na:

Me bi xwe rêçên xwe ji destên xwe berdan û em rawestiyân.

Me bajarên xwe xeniqandî bi cî hiştin

Li wir bû

Li vir na: Dizanîm!

Ey ji xwe derçûyol!

Bax ne dostên te ne, di wir re nebuhur!

Awirvedana xwe ji ser rûyê tenhatiya hênîjî rake!

De pencereyên xwêdangirtî bi ser qiralkan de bihejin; qiralkên ku li ser bân ji bendewariyê qerimîne, ku dayika te ji ber xwe ve le net li qiralkan tanî û bextê te wek bextê wan didît.

Seqema ku ji xweşiyê ji dest xwe diçû ji te didexisî, qonaxên ku hizir di nav wan de bê şarezayî bi rê dikeve, xafilbûn wan gêj dike.

Rondikên guliyên berfê, li ser tayên tîrêjên nexweş ên rojê ku li ser baskên darên çongdayî ne, dimeyin.

Xîrecira kîlîta peywendiyên me, û bawîşkên katên pîroz bi destvalahiyeke bînteng, di gewriya kînişt de, di çermê tenhatiya te de radiperin lo!

Kevok li ser baskên zîvînî yên bagerê bi bîna esman mest dibûn, bédengiya dilsoj ya hingivê biraninan bi ser şaneyan de belav dike.

Guman ji ewran dibare, û sefera xwînê ji damarên bêhêviyê dipijîqe,

Destên te jî; bi nehênî, mûmên bêfedî yên wî bajarî û tenhatiya ku li wê odeyê belav bûye, diçinin.

Li vir bû

Li wir na: Dizanîm lo!

Seîd Rêzanî, bêdengi, şîn û tirs

Bêdengiya reha (mutleq) ya di wêneyên rengîn de zimanê hevpeyivînê bi xwe re amade dike. Kevokên bejî stiran û dilokên jina kurd ji ber dikin. Li dûrtemaşekirin û rada dîtîne şîniyên Seîd Rêzanî ne. Kurdine bê aligirî, wisa pir bi lez dixuyin, lê di kûrahiyan de, di hinavên wan de tiştine nediyar û himbêzkirî berz dibin. Dîmen bi asoyên xewnê tèn neqîşandin û çavên qerîmî wek stêrkan ji esmanê bendemanê dirijin.

Di berhemên wî yên hunerî de, di stîran û saz û wênêkêşana wî de, şerm û fediya hebûna di jiyane de peyda dibin, ev şerm û fedi S. Rêzanî ber bi aşîti û dilovaniyê de dehf didin.

Di wî wari de, Seîd mirovê aşîtiyê ye, tu cari nikare bi diwariyê re bigunce. Lewra berhemên wî mîna wêneyên dîwarên kilîseyan bêdeng û rewan in. Herwisa ku li ser xatirxwestinê û li ser windakirinê û li ser şoreşê distirê, dîsa rewan e.

***

Di berhemên xwe de, yên ku bi rengê zeytê hatine nîgarkirin, S. Rêzanî cuda ye. Wexta ku mirov li wan wêneyan temaşê dike, mirov nermahî û çelengiya peyivîninê hest dike, kurtepiştî jinan dibihîse.

Sê jinên bi tenha di şahinşahiya cilûbergên rengin de, li dudiliya dawîn dipirsin, dudiliya ku ji kirasên rengin diherike. Ev hersê jinên kurd doza çi dikin? Çi li ser eniya wan hatiye nivisandin?

***

Gerek em bi awakî giştî li berhemên S. Rêzanî temaşê bikin, ango gerek em jiyana wî û mûzika wî û wênêkêşana wî ji hevdû cihê nekin, çinkî di navbera xemgîni û renckêşana wî de valahî peyda nabe, û ne ji bînok û tîbînî peyda dibin. S. Rêzanî naverokeke hevgirtî ye, ev hevgirtin bi şîr û katjimêrên tîrsê têt dagirtin. Şîr û tîrs: ji kê, pîrs di vir de ye?

RODÎ NEWROZÎ

Berf û wêran

berf dibare. Şeş rojan ji bilindahiyên û ji kûrahiya hinavên me berf dibare, rengê sipî me şaş dike lewra em berfê li ber çavên xwe wek çînîna ku li ber mel-hêban bi ser forman de belav bibe, dibînin. Me şaş dike lewra em benderan sipî dibînin, em qantiran sipî dibînin, qantirên ku li dora benderên pûş digerin; cencere û cotkarî, ji berfê, ji me re dixuyin.

Berf di sopan de ye, şeş rojan agirekî ji berfê di sopan de ye, û şeş rojan li hawirdora me vinevîna mêşên ji berfê ye, mozqirtkên ji berfê, balendeyên ji berfê ye, xaniyên ji berfê, gundên ji berfê, û gîhayên ji berfê ku hildiperikin diwaran, banan derbas dikin, û bilind, ber bi valahiye de radikişin û gurzên ji kulilkê berfê bi xwe re dibin; pesnîne sipî ji vê dînbûna sipî bi xwe re dibin.

Di kelkela havînê de wexta ku nîvero jî disincirî û wexta ku mozên sor ji ingirî-nê serxweş dibûn, me dizanibû çawan xwe ji wan biparêzin, lê li beramberî mê-şên berfê; li beramberî derziyên nediyar ên ku digehîjin hestî, em dikarin çi bi-kin?

Em- ên zarok- mozên sor ên havînê har dikin. Em hetanî nanik darekî radi-din qula kelmozê, kelmoz der dibe, moz har dibin û em wan didin ber çekên xwe, lê mêşên berfê mêşîne hesinî ne, ma dê goşt li hemberî hesinî çi bike?

Hawar ey şaneya esmanê vekirî..

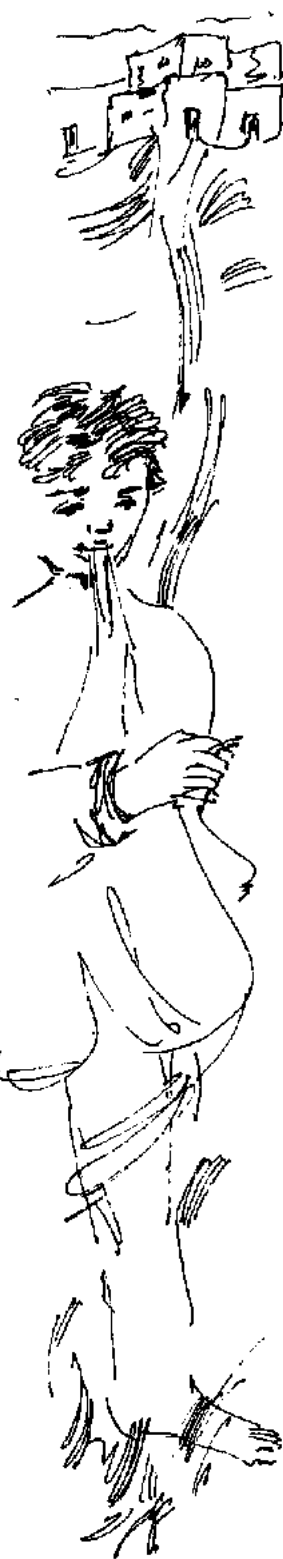
Hawar ey şahengên mêşên hingiv..

Hawar ey baskên berfê!

Şeş rojan û hemî tişt bi xilqên sipî hatine asê kirin, pişt re hêdî hêdî xanî dest bi henasê dikin, û banên xaniyan bi rêzên reş ên di çeşnê xêzên nivîsandinê de bi reşûşke û cîqan tîn xemilandin. Di nava vê ximava (hibra) Xwedayî ya sipî de zaroktiya me û ya mezinan tevlihev dibe.

Mezinên me li ser zaroktiya xwe dipeyivin, û em ên zarok guhdarî dikin (Ha-war ey bêrtikirîna ku di berfê de dibîşkive!).

Rojekê ji rojan ên mezin jî wek me piçûk bûn. Xwedê giravî wilo dibêjin lê me ji wan bawer nedikir, lê em guhdarî dikin mîna yê ku bixwaze derewa mezin wek pêkenînekê bibihîze:

Ma gelo rast e ku rojekê ji rojan zaroktiya van mezinan jî hebû? Ma gelo bi rastî ew jî zarok bûn? Ew, ewên ku ji bo çavdêriya me hatine jiyane, bi meznahî hatine vê jîne da ku me biqurmiçînin, da ku me kurt bikin, erê ma ne em qurmiçandine û em kurtkirine jî, ma hûn nabînin ku çawan em li hember derewên wan ên li ser zaroktiya ku tune bû surdar û matmayî dimînin. Li ser zaroktiya xwe dipeyivin û ji wan we ye ku em kêfxweş dibin, lê – bawer bikin– ne wilo ye, ew dipeyivin da ku baweriyê bi xwe re çê bikin ku rojekê ji rojan; di demek dojehî de, ewana jî bûnewer bûn; bûnewrine nerm û bêguneh bûn..

Peyivîna dest pê dike, berî her tiştî li ser zuryanekê ji berfê dipeyivin. zuryanekê ji vê berfa ku me dîtiye girantir e, Navê(Berfa giran) lêdikin. Li vir rûdan û bûyer tevlihev dibin.

Gelek – ji wan kesên ku di parastina reseniya rîzyayî de xwe bi rewîşt û gêwlên perîşanan re şelaf dikin– dibêjin ku gundî dîrok û bûyeran bêyî belge û nivîsandin dizanin. Bêguman hin tiştan dizanin; wek demên şev û rojê. dirêjahî û kurtahiya wan. Wextên baranê û bageran dizanin, herwiha demsalên tovan û çandinê, dikarin sala ku tê de dijîn bi hêsani bixwînin, lê dema ku hewldidin da ku paşerojê û rûdanên wê vegeînin, tişta bûyî û nebûyî têkelîhev dikin, "dê" li revlî "bû" dikin, aniha (hazir) dikin darêjgeheke efsanewî bo rûbarine ji zixurên birê. Lewra "berfa mezin" bûbû bendergeha hemî bûyeran; bûyerê ku berya wê bi gelekî qewimîne û yên ku piştî wê jî.

Mezin dibêjin, ku ji ber seqema dijwar goşt ji ser lîngan diweşiya û şehên hesîni yên lîngan xuyanî dikirin. Pê diwerimîn û goşt bi zîkê pêlavan ve dizeliqî, û ji ber kêmbûna em kulekan hiriya hevûdû dixwarin. Dibêjin ku havina piştî "berfa giran" havîneke zuha bû, lewra xelk ji bêçareyî di rêxa dewaran de li çend lib genim digeriyan. Dibêjin di wan rojan de, "kîrê gê" bi bihayê berê, yê rojên destfirehiyê yê mihekê dihat firotin.

Em ên zarok jî vê pirsgirêkê bi mit û matiyekê bêhempa wêdigirin: "Kîrê gê?" Dibêjin: "Erê erê ma çî, kîrê gê... mirov piçekî li ser êgir dibirêje û pişt re du rojan dicû, dicû û tama devê xwe xweş dike wek ku jê we ye ku bi rastî tama birajtinê di devê wî de ye."

Dibêjin û dibilînin: Xelkê pêşî dest bi xwarina mîhan kirin, piştî ku mîh neman dest bi xwarina hesp û qantiran kirin, ku hesp û qantir neman dest bi xwarina keran kirin, ku ker neman dest bi xwarina pisikan kirin. Hinan hew xwarin, hin jî zik li wan bû heban û çûn, hinan jî jiyana xwe berdewam kirin û dawiya kûçik û gumgumokan jî anîn.

...

Mezin vebêjiya xwe berdewam dikin, em tu tiştî ji zaroktiyê di vebêjiya wan

de nabinin, lewra em di nav berfê de û di paş berfê de li wê digerin; di paş berfê de ku teşiyên bagerê digerin û pemboyê esmanî yê sar dikin qeşa req wek kumê lêşkeran, ku teşiyên zemînê digerin û bûneweran dikin efsan.

Bi dû rojên berfê de, wexta ku deşt qellişin û ji terkan jlyan mîna serçavka bişkojekê an mîna pinpinikekê, derçû, li bakurê rojhilat karwanê Mirîdan dest bi serdana mala Şêx Ehmedê Xezna kirin. Mirîdên Şêxê Xezna pir hişk in, wî bi hişkî diparêzin. Li seranserî wê demsalê xelekên zikrê li dar dixînin, wexta ku vedigerin, zikra xwe li malên xwe her berdewam dikin. Ji xwe hergav mala yê herî dîndar hildibijêrin, li wir, wê gavê, em, ên zarok, dikeniyan an jî em li ber bûyerê dilerizîn.

Berya ku xelesa zikrê amade bikin, mirîdan, nanê cehî yê ku bi xwe re ji mala Şêxê Xezna anîbûn li hevdu dabeş dikirin, em —ên zarok— jî, para xwe ji bereke-

“Şikro” ne pir kin û ne jî pir dirêj e, navûser e, pan e, sê kirasan bi ser hev de li xwe dike, di bin kirasan de şerwalekî jî hiriyê û bi ser kirasan de e beyeke qalind jî mûyên bizinan havîn be yan jî zivistan be li xwe dike.

ta wî nanê hişk bi dest dixînin, daholvan tê (erebana xwe tîne) erebana ku bi xelekên zer ên sifirînî xemilandiye, û hêdî hêdî qesîde û sirûd dest pê dikin, gav bi gav xurtir dibin, da ku hildiperikin darên spîndaran û bilindahiya wan dagir dikin.

Mirîd li ba dibin, serî li ba dibin, peyivîn tevîshav dibe; dibe pitepit û himehim. Rû diqerimin, req dibin, kef bi devan dikeve. Hin ji ser hişê xwe diçin û li bin guhê erdê dikevin û yên mayî diqîrin û dibêjin: “Sir hate me, sir”. Em —ên zarok jî— hêvî dikin ku rojekê ji rojan “sir” bê me, lê “sir” nayê. Em xwe haş dikin û ji xwe re dibêjin: Xuya ye ku “sir” tenê ji bo mezinan e.

Hin ji Mirîdan dibêjin ku Şêxê Xezna bi xwe ji van xelekên zikrê aciz e, lê Şêxê Xezna dikare çî bike, ma ne ev mirîdana bi xwe hêz û desthilatdarî û serfiraziya wî ne?

Bi dirêjahiya du heftiyên xwarin û vexwarinê ji mirîdan re amade dike, pêşwaziya deh hezaran dike, deh hezar serdanvan bi vexwandineke bê mînak rojên xwe derbas dikin. Hergiz kêr li ser stûyên berxan amadekirî ne, hergiz tenûrên nên ji bo nanê cehî sorkirî ne. Ev e karê Şêxê Xezna, ev e karê giranbuhariyên û destdirêjtirîn Şêxên bakur. Hikûmetên ku mîna kuliyan bi dû hev de tîn li razîbûna wî digerin, êl û eşîr li razîbûna wî digerin..

Herwiha zarok jî li razîbûna wî digerin, çînkî eger sûnd xwarin û sûnda xwe

şkenadin, dê Şêxê Xezna di xewnê de amade bibe, dê destê xwe têxe qirika virkeran, an jî dê qirikê biçiqîne da ku çav beloq bimînin, çendin car me dibihîst ku filan keso jî xewê çeng bûye, bi hawar digot: "Tobe, Şêx Ehmed tobe"

Mirîdên Xeznewî pir kevnar in, Tu wan jî ber dikî, tu bizav û rabûn û rûniştina wan jî ber dikî. Em bi xwe jinên ku gelekî di xelekên zikrê de diqîrin û yên ku xwe di wexta hatina "sir" de bê hawe dikin pirtir dinasin. Lê Şikro mirîdektî seyr e. mirîdektî pir reng û pir komîk e. Li ser piyan, 90 km, ta ku dighêje mala Şêxê Xezna, dibirre, çiqasî westan pir be wisa jî xêra wê pirtir dibe; ev bawerî ya Şikro ye.

Şikro ne pir kin û ne jî pir dirêj e, naveser e, pan e, sê kirasan bi ser hev de li xwe dike, di bin kirasan de şerwalekî jî hiriyê û bi ser kirasan de ebeyeke qalind jî mûyên bizinan havîn be yan jî zivistan be li xwe dike. Hergav darekî dirêj da ku winda nebe bi benekî bi bazinê destê wî ve girêdayî ye. Mereqa wî ku ta û benikan jî kolanan berhev bike. Bêrkên wî bi ta û benikan dagirtî ne, wexta ku di bêrikan de hilnayên wan di şaşika xwe de bi cî dike. Şikro bê kar e, tişt a ku heye li mazûbanekî, li xwarina dawetekê, yan li xwarina jidayikbûnekê, sinerki-rinekê yan jî xwarina mirinekê digere. Carina bi izrê dikeve, wek gayekî tê xwarê û kef bi devê wî dikeve, ku tê ser hişê xwe satilek av vedixwe, av bi ser riha wî yî dirêjî tof de dirije, diherike û dibe meztîb. Şikro bê mal e. Bi şevê çawan li hev hat wilo radize; li axurekî yan jî li kaviî û xirbeyekî.

Em – ên zarok – jê ditirsyan, em jî çavên wî yên beq û jî izirketina wî ditirsyan. Lê pîrekan rê didanê – ew yê nêr – ku di xelekên zikrê de revlî wan bibe, "kêm aqiliya" wî jî xwe re dikirin bahane. Şikro çavnêrîna vêya dikir, ne tenê wilo, da ku vê lîskê qezenc bike xwe bêaqiltir dikir. Wexta ku yek jî wan pîrekan hêrs dibû û "di nav destên Xwedê de" xwe jî ser hişê xwe dibir, Şikro radi-bû ber bi wê ve û bi hilgirtin ew derdixist derveyî xelesa zikrê, gelek caran hati-bû dîtin ku çawan, ne bi awayê alikariyê di himbêza xwe de rahiştiye wan, lê bi awayê dîtirî.

Em – ên zarok – jî, me gelek caran didît ku çawan "ên jî ser hiş xwe çûyî" ne jî alikariya Şikro, lê jî hêza guvaştina wî dihatin ser hişên xwe; pişt re bi dizî awir tê de vedidan, awirvedanine ku bi dilbijandineke nchênî tîkel bûn, ew didan ber çêr û dicûnên xwe û bi çavên xwe li cihêkî rep di laşê wî de temaşe dikirin, Şikro jî dikeniya; wek dêwekî dikeniya û xwe li erdê radîmidand.

Her û her Şikro mirovekî dilşad û kêfxweş bû, lê di "roja reş" de bûncwerekî rûtirş û tirsyayî dixuya. Ma hûn pê dizanin ku "ROJA REŞ" çi ye?

Beyaniyekê em li ser taristaneke seyr jî xewê şiyar bûn, taristaneke qehweyî, tirs û saw li ser rûyên mezinan hatibûn nîgarkirin. Bi rastî jî beyanî ye, lê beya-

niyek wisa ye ku mirov ji metrekê dûrtir nabîne. Wexta ku em derketin hewşê hindik mabû ku em rêça dergeh winda bikin. Toza şahane; toza cegerdar hemî zemîn dagîrkiribû. Ji camên pencereyan dirijiya, wek tîrêjên tavê camên pencereyan derbas dikir. Wexta ku em ji xwê şiyar bûn di nava livînan de bi me re razayî bû; di nava cilûbergên me de bû.

Kurtepistan dest pê kirin: "Nişana qiyametê ye." Mezinan destnimêjirtin, dîwar bi dîwar; bi rapelandin xwe gihandin mizgeftê, me jî da dû wan, wekî wan; dîwar bi dîwar û bi rapelandin me xwe gihand mizgeftê. Kor in û koran bi dû xwe de radikişînin. Li ber dergehê mizgefta mezin hemû zilamên taxê civiya bûn. Bi berzûrî û bi kurtepiştî li alî rojava temaşe dikirin û digotin: "Dê ji vir hilê".

Ji bo me zarokan lîskeke seyr û nuh bû, bi tîrsek piçûk dest pê kir û hêdî hêdî bû bendewariyeke rastîn bo hilatina rojê ji alê rojava de.

Piçekî toz kêmtir dibe, îca em dikarin xaniyên li wî rexê dîtir ji kolanê bibînin. Lê metirsî ew metirsî ye: Şikro di nivê kolanê de diçe û tê, wexta ku berê xwe ber bi esman de vedike û diqire: "MEDED XOCA... MEDED!" darê wî ye ku di bazinê dest de, bilind dibe. Yê mezin bi ser de radibin: "Şikro bîna xwe fireh bik lao", wê gavê Şikro ber bi melayê ku li ber dergehê mizgeftê rawestiyayî ye bazdide, xwe davêje bextê wî û destên wî maç dike, bi hêvî û lavilav li rûyê melê temaşe dike. Melayê ku îmam e dibêje: "Tirs li ser xwedênasan nûn e, tirs li ser wan nûn e".

Em bi xwe nizanin çima li ber dergehê mizgeftê rawestiyane û derbasî hundir nabin, lê bi çend kurtepistan em piçekî haş dibin: "Mizgeft dê parêzgeha dawîn be" ... Ne xwe metirsiya dawîn a dê ji bêcareyî me bavêje mizgeftê; hê jî; nehatiye. Em hinekî bîna xwe berdidin, lê gava ku em navê "Decal" û "Yacûc û Macûcan" dibihîzînin; careke dî em bêhna xwe digirin. Dê bûnewerin bên; bûnewerine bi rih, bi dirêjahiya destan in, nan û hesin dixwin... Bûnewer in û li ser kerekî kor mirovekî kor serkêşiya wan dike, hemî Xwedê nenasên cihanê hevalbendiya wî dikin, piraniya wan jî jin in. Dê jin, rût, li pêşiya wî bimeşin da ku xelkê bixapînin, û nişana hatinê jî ew e, ku roj ji alî rojava de hilê.

Ne xwe taristana mizgîndar ev e, ne xwe ev toz toza sûra ku herifiye, sûra ku Xwedê li dorhêla Yacûc û Macûcan avakiribû da ku asê biminin.

Şikro ji îmam re dibêje: "Ez dê wan bi darê xwe vegeřinim", îmam lê vedigerîne "bitebit, bîna xwe fireh bik."

"Ez dê çavên xwe girêbidim da ku jinên rût min nexapînin", Şikro ji îmam re dibêje.

"Bitebit, bîna xwe fireh bik", îmam lê vedigerîne.

Ji nû ve Şikro dest bi bazdanê dike, di nivê kolanê de diçe û tê, berzûrî esman dibe: "MEDED XOCA... MEDED!"

Nivroj e; toz ji ser erdê bilind dibe. Form mîna ku ji deryaçeyê axîni derçû

Mezin dibêjin: Ku ji ber se-qema dijwar goşt ji ser lîngan diweşiya û şehên hestî-nî yên lîngan xuyani dikirin. Pê diwerimîn û goşt bi zikê pêlavan ve dizeliqî, û ji ber kêmbûna êm kulekan hiriya hevûdû dixwarin. Dibêjin ku havîna piştî "berfa giran" havîneke zuha bû, lewra xelk ji bêçareyî di rêxa dewaran de li çend lib genim digeriyan. Dibêjin di wan rojan de "kîrê gê" bi bihayê berê yê rojên destfirehiyê yê mîhekê dihat firotin.

bin dixuyin. Xelk li jor temaşe dikin. Roj; ji paş temeke tarî, wek kulorek sor î xav, di nivê kumê esman de, diyar dibe. Mezinên me dudil dimînin: "Roj di nivê esmên de ye! Ma gelo ji rojhîlat an ji rojava derçûye?" Piçêkt sebrê dikşînin da ku bizanibin ka dê bi kîjan alî de serxwar bibe. Lê Şikro natebite. Şaşıka xwe davêje erdê û dike hawar: "Ji alî rojava derketiye, ji alî rojava ye... Meded!" Ji nişkê ve bi îzrê dikeve, wek sûra herîfî ya Yacûc; xwe li ser keviya kolanê dirêj dike.

Piştî çend kêlikan şaşîtiya baweriyê, ya pîvanê ron dibe. Qiyamet, hatiye bi şûn de xistin, wêranbûyîna gerdûn hat bi şûn de xistin, gerek ev zemîn çend serdemên ditir jî barê xwe hilgire, gerek miriyan û dek û dolabên wan hilgire, jîndaran û dek û dolabên wan hilgire. Li vir; mezinên me ji ber dergehê mizgeftê bela dibin, em ên zarok tenê dimînin, wextekî pir dirêj derbas nabe; em bi dû pezê "Hemdan" ê şivan de dibezin. Hemdanê ku wê rojê, cara pêşîn, piştî stîh salî ji zû şiyarbûnê; hineki dereng ji axurê xwe derketibû.

Ji bilî "Hemdan" ê ku pîraniya şivan wî di axurê xwe de dihewirt-

ne wek ku em dizanin, hevalên Şikro nîn in. "Hemdano" çel salî ye, li rojavayî bajêr şivantiya kulekên birayê xwe yî goştîroş dike. Birayê HEMDANO jî wek heqdest; xaniyek jê re avakiribû; xaniyekî nizim, yek ode, û hewşek bi kelpîçan rapêçayî; Hemdano û kera xwe ya mê û kûçikê xwe û çend kavir tê de radizên. Pişt re Şikro jî tevî wana dibe. Ji xwe hewşa mezin xawenê (milkê) pêz bû. Lê hevalbendîya herdiwan pir dom nekir çinkî Şikro nehênî û razên (sirên) destbirakê xwe nediparastin.

Hemdanê sêwî di bin perrên birayê xwe de mezin bûbû, birayê wî jî, ji piçûkaniya wî de şivantî spartibûyê, mezin bû; bêyî ku— ji bilî navan— tu tiştî ji xelkê û ji bajêr bizanibe, cîhana wî meydana e, tenê têra sed mihî dike. Bi tenha xwe dijiya, Şikro jî razên wê tenhatiyê neparastin: Li ser peywendiyê seyr di navbera şivên û kera mê de dipeyivî, herwiha li ser peywendiyê seyr di navbe-

ra şivên û kulekan de dipeyivî. Mezinan ling ji ber ŞIKRO dişemitandin da ku bi hûrbînî wan peywendîyan şirove bike, wî jî tu tişt jê bernedida. û digot:

HEMDANO bi şevê radibe ser xwe, kera mê dixê koşeyekê û wek zilamê ku li pîrekê siwar be lê siwar dibe. Yan jî li ser gidîşê bazdide ser mîhan.

"Hemdano" ji navbidûxistina Şikro tore dibe, lê birayê wî li herdiwan bi tundî tê zezebê. Da ku devê xelkê bigire û qalûqîlan bibire, biryarê dide ku jinekê ji birayê xwe yê şivan re bîne.

Hezar lîreyan qelenê keçeke zarok î sêwî, yazeh salî, dide, û li birayê xwe me-hîr dike. Bi rastî jî zarok bû, ji me-ên zarok- re bi kawikî digot: ku çawan eger ji HEMDANO re nehêle lédide, ku çawan kirasê wê bi zorê jêdike; wek ku ji xwe re pîvazekê biqêşêre, û ku çawan destê xwe yî qalind datîne ser devê wê da ku tu kes qîrîna wê nebihîze... û çawan...û çawan... Em ji ber vê seqayê(atmosferê) dilerizin-Em ên ku wê dikişînin peyivîne- Em ji ber vî şivanê şeytan "Mê-rê mihê" dilerizin.

Tu tişt ji dest me nedihat-em, tovên bakur-ji bilî ku em ji terk û qel-şan derkevin û radestî bahoza tîrsê bibin. Tîrs, tîrs, tîrs, tîrs. Bi tîrsê zemîn dest pê dike û bi tîrsê jî kuta dibe. Her bi wê tîrsê; bi wê sergêjahiya ku tîrs hi-navên mirov pê dinuxumîne, her bi wê; gerek em berdewam bikin, di nivê wê stêrka ji hawar-hawara bêdeng a jina HEMDANO gerek em berdewam bikin; hawar-hawara ku her û her berfirehtir û kûrtir dibe. Hergav em dikenîyan, em ji ken dilerizin, em bi lerizîn dikenîyan. Em dê çawan nekenin; em dê çawan bi vê dîmena ku xortek di tengerêyan de bazdide û xelk bi peyketine nekenin? Ma hûn dizanin çima bi peyketine?

Di şeva pêşin de, wexta ku derbasî cem bûka xwe bûbû, wan rûreş kiriye, erê... wan rûreş kiriye, lewra aniha wek le` netlêhatikî bi pey wî kerine.

Bavê BEYREM ji "Beyrem" re bûkek di temenê wî de anî (herdû çaredeh salî bûn), bi def û zurnê, da ku zilamtiya kurê xwe destnîşan bike heft roj û heft şevan erd hilanî û dananî. Şevêkê ji wan her heft şevên kernevalê, kurê xwe dehdîda odeya bûkê; odeya ku bûk tê de ji alî pîrekan ve hatibû amadekirin, wî jî; bi bendewaran re bendewariya kurê xwe kir, da ku derkeve û ala serkeftinê di destê wî de li ser perdeya xweşiya ezêlî bilindkirî be.

Bendewariya bavê hetanî destê sibê ajotibû. Wê wextê jinên ku bîna wan teng bûbû êrîşî cihê bûk û zavê kirin. Bibazdan, bilez li bûkê nêrîn lê bûk wek xwe bû, gencîneyeke her bi wê xilqê asêkiriye. Bi qîrîna wan re lawik tirsîya. Ew ji porê wî kişîşandin: "Nemêr e". Lawik hêdî hêdî xwe ji nav destên wan rizgar kir û revîya, zarokên bêcir û merivên ku rûreş bûbûn û ku dê çend rojan rûyên xwe ji ber xelkê veşêrin, bi peyketin. Em- ên zarok - dikenin, em bi lawikê bextreş dikenin û em jî tevî xelkên ku bi pey ketine, dibin. Wisa, bê agahdarî em dijminatîya xwe eşkere dikin. Di dawî de bêyî ku em ji sezayê bitirsîn; ji bo

tolê, me ji xwe re yek dîtiye. Em kevirên mezin hildigirin, bi qasî ku kulma me bikaribe em axê hildigirin û em li bin guhê lêwîk dixînin.

Em di tohîlanîneke bê sedem de kûr dibin, em di naskirina zikreşîya xwe de ya li ser bûnewer, kîjan bûnewer be, kûr dibin, û wexta ku em diwestin û em nikarin wî bigirin, em wî didin ber çêreyên tal, em vedigerin wî cihê ku kurte-pistekte seyr jê derdîçe: "Ma ji wî kûçikî re negotibûn eger mêranî jê nehat bila bi destê xwe bixebite ?.. Tifi". Em ji hev dipirsîn: "bi destê xwe?" lê em tu angoyê (me`nê) jê re nabînin. Ma ne dest ji bo xwarin û lêdan û diziyê û ji bo lîska xaran e. Lê wa dixuye; ku mezin tiştine dîtir; ku nakevin bîra me de; bi destên xwe dikin.

Ev bûyerana di demeke bûrî yî pir seyr de qewimîne, demek bû, bi ser serên me de; tozek; ji ardekî esmer û ji tîpan û sifir û ji bêbextiyên mina rehên mêkêkê şêrîn, direşand. Demek bû, wek hemî demên bûrî yên zemînê, ne ji me re bû. Lê belê yê wek me şikestî guh nedidan şikestineke nuh, tu kesî jî nikaribû tiştê ku li bal me nîn e ji me bistîne. Ji ber vê yekê me derzî xistin nava êmê çêlekên "Sîrop". Û me sîkrên avê bi ser bexçeyên "Gerebêt" de vekirin heranî di bin avê de wînda bûn, û me berê xwe da veşartgehên xwe da ku em bikaribîn bi şevê, talana xwe berdewam bikin, talana ku me nikaribû bi rojê bikira. ☐

ELBEST

SELAM SADIQ – LOLOYÊN ADARÊ

Wergêr: A CIWANRO

Di vê hejmarê de, em dixwazin helbesta hevalbend û dostê gelê kurd Selam Sadiq pêşkêşî xwendevanan bikin.. Selam Sadiqê ku birêveçûna ezêlî ya xweffireng a Mîdiyan di helbestên wî de dibîşkive. Ku bi dilekî erebî êşa kurdan dinivîsîne.. Bêguman helbestvanên Ereba ên ku bi vî awayî danûstendinê bi trajedyaya gelê kurd re dikin pir kêmtir in, eger hat û peyda bûn jî; piştî demekê (ji bilî helbestvanê mezin Sadî Yûsif) nema li helbestên xwe xwedî derdikevin.

Selam Sadiq ji bajarê Bexdayê ye.. Li çiyayên Kurdistanê jiyaye û ji wan çiyayan hezkiriyê. Anuha romansê ku bi qirkirin û wêrankirina gelê kurd rapêçayîye têt bîra wî. Li Spanyayê, çend salan sergerdan û bêwar jiyaye, ji çend salan û vir de li Swêdê nexweş... bêzar ligel kul û derdên xwe û bîranînên Kurdan dijî.. Sê pirtûkên wî yê helbestan hatîne çapkirin û anuha li ser nivîsandina romanekê dixebite û di romanê de li ser kulîkên Kurdistanê û hevalên xwe yê Kurd dipeyive. Li ser kulîka Loloyê ya rojê jî rojan radestî jineke Kurd kiribû dipeyive. ☐

Loloyên Adarê

Di daran de şehîna adarê ye
 Deng ji gupîtkên çiyê dibare
 Di dilovaniyê de çamçiyên sosretê birûskan vedidin
 Hespên wê, li geliyan, zikreşiyeye kesk diçînin
 siwarên wê Kurd in, pêxwasên gulan
 di gumanên şilanan de û di belkoyên xwîneke şahîk de

ku stêran kedî dike, winda dibin
Adar nayê, bi xwarî têt

Gaberdan bi rengan dadide
Wek şîravê di arezûyên kilê de dihêwire
Bi evîna çavkaniyan serxweş dibe
Bi leşkeran dikene
Leşkerên ku bi angoya veşartî ya demsalan dikenin
Xefkên wan, li jor vedayî bûn
Li ber balendeyê aza û li ber tîrsê û xwezayan vedayî bûn
Dergeh bi volkanan avis in
şermezariya dema dorpeçkirî agirên wan
û gavên gulreng ên zarokan, dişo
Kî dê pirtûka evîne li ser ewran veke?
Kî dê pirtûkê şanî bagera rastiya qizane bike?
Da ku belgan jî nû ve bîdîline
Ji bilî mîletê ku jîyan jî bo dema têkperînan amadekiriye
Ji bilî mîletê ku
miriyên xwe li ser asîtankên asoya bilind bi oxîrkirine
û di taya serdeman de, di dojecha hêviyê de bi cî bûye, di angoya axîne de
kûrtir dibe:
û di xwîna ku jî milên (pîremegrûn) diherike jî
Mîletê ku xwîna Qulingên revend li wan vedigerîne û li dilê çîyan, tundiyê û
nazîkbûna arezûyan, vedigerîne
Adar bi gavên piçûkî çelmisî dizivire
bi kolanan re dilsoj bû
Henasa Newrozê ew xapandibû
vegeriya, da ku li ser gupîtkî çîyan bîna mirinê, û li deştê şîniyê, di dilên
Kurdan de; tarûmar bike.

Mîdya, bixûrê bişewitîn!

Ez dê bejna xwe diyarî te bikim
û mistekê ji şermezariya xwe jî
Ez dê tîrsa xwe pêşkêşî te bikim, tenhatiya xwe jî
Ez dê serê xwe li bin baskên dengê te deymim
Ez dê di sîbera tiliyên te de binivim
Tu berbejna aramê, li ber serê min, dihêlî
û tu jî esmanê min stêrkan berhev dikî da ku
îro jî derbas bibe
Tu yê şîniya min a ku
bi ava rûyê te şûştiye; bibinî
Dê temenê min dermanê neynûkên te be
Xaça bişîrîna te hildigirim
û tobedariya xwe radigihînim
serjêkiringeha lêbûrîna te
Gazî Iskender û Rewşenê dikim
wan pîroz dikim
û li bin sûrên Erbilê bazdidim
û di tengerêyên Diyarbekirê de
Xwe digihînim jîbermayên çîrusîna te
Li ber taca xewna te diçemim
Bîna toza destê te bi xwe werdikim
Ez dê ji welatekî xemgîn bêm
bi dîroka xewnan û bi serdema stiranên nixurman-
dî me
Ez dê li dergêhê sirûda te bidim
Ez dê bend û ayetan jî bo lingên te bixwînim
Ez dê kelehan jî nava destên te vekim
Ez dê gazî şahînşahiya Medya bikim

û ezê bixûrê bo Anahîta bişewitînim
Tu di gerdaniya xwe de
sîbera min hildigirî
Tu baskên xewnên min vediki
Tu anîha jî min rût dikî

Tu rojê li ser bendmana min belav dikî
ji reva xwe direvim
û bang dikim:
Medya... Ey Şahînşahiya Şahînşahiyan
De rêça sînga xwe jî bo min serbest bik
De çavdêriya karwanê min bik
dema ku di ber dergêhên imperatoriya te re bibu-
hurin
Ji îro û pê ve dê Korş min neşikîne
Şahînşahiya min nahefirîne
Tu şahînişîniya min î. 10

Taştê

Qehwe valakir fincanê.
şîr li tevî qehwê kir,
Şekir xist nav
qehwa bi şîr
Bi kevçiyê piçûk lihevxişt
Qehwa bi şîr vexwar
Fincan vegerand şûna wê
Bêyî ku bi min re bipeyive
Cigareyek vexist
Bi dûyê çend xelek çêkirin
Xwelî xist xwelidankê
Bêyî ku bi min re bipeyive
Bêyî ku li min temaş bike
rabû ser xwe
Kumê xwe da serê xwe
Paltoyê zivistanê li xwe kir
çinkî baran dibariya
Peyvek negot
û di bin baranê de
çû
Min ji
serê xwe xist nav destên xwe
û giriyam..

JACQUES PREVERT

Taha Xelîl, helbestvanê giyanên mişext û dengê dengvedana bêdeng û dereng a axînan

Taha Xelîl, Luqman Dêrkî, M. Eflîf Huseynî û hinin din nexşeya helbestvanên kurdên erebinivîs ên nîşê salên heştêyî nîgar dikin. Di cihana giştî ya helbesta

Erebî de û bi taybetî li Sûryayê, di kovar û rojnameyan de, û li ser depreşa helbestê wek helbestvanine nûjen tên naskirin.

Bêguman ezmûneya van helbestvanên Kurd rengêkî taybetmend werdigire û helbesta erebî jî bi rengê wê ezmûneyê têt xemilandin ango şûnşopa xwe, çêja xwe, li ser dimenên giştî yên helbesta erebî li Sûryayê dihêle.

Yek ji wan ezmûneyên balkêş ezmûneya dahênane ya Taha Xelîl e.

Di helbestên T. Xelîl de tiştên veşartî û qedexeyê nîn in, lixwemikurbatîneke reha û herîkîneke bê sînor û bê raz, bê çiv û bê xapandin e, mirovê xwendevan dikare kûrahiya helbestan zefî bike. Lê zefîkirina hinavên helbestê yan jî çameyê (qesîdê) şiyaneke, arameke, û bînfîrehiyekê dixwaze, çunkî T. Xelîl bi hûrbînî li ser alavên derbirîna helbestî radiweste û di avakirî-

na helbestên xwe de wek peykertaşekî dixebite, bi şarezayîyêke bêdudilî yê xwendevan radikîşîne taybetmendîya xwe, bêje, wêne, rîtm û ne-wa û mebesta xwe:

Do, min berçavka xwe li firoşgeha cilûbergan jî-
bîrîr..

Îro, wexta ku ez vegeyîyam wê firoşgehê bi xwe,
Wê koşeyê bi xwe..

Li paş camên berçavkê.. Du çavên xemgîn digirî-
yan!

Wisa T. Xelîl hewldide ku dengê xwe, ku tevna xwe, ku awayên derbirîna dilsojane û rasteqîn bo helbesta xwe, damezirîne. Herûher helbesta xwe jî bend û merbend û çeperan rizgar dike, da ku me bigihîne tixûbê surdarî û matmayîne, ne ku tenê teknîk û form û huneriya helbestê; lê di naverok û ango û avahiya dirûnî ya çameyê de, da ku jî me re herdû aliyên realîteya jiyana me berbiçav û destnîşan bike. Di jiyana me de spehîrî û kirêrî, têkçûn û serkeftin, reş û sipî, xweşbînî û reşbînî hene, lê T. Xelî hewldide

ku bi raybetmendiya xwe yî hunerî van hevkêşên (Mûadeleyên) nakokane berhev bike:

Te zersosinek ji me re nehişt..

Te şaxek ji me re nehişt..

Da ku em bavêjin ser gorên xwe..

Da ku di tenhatiya axê

Û taristanê de

piçekî... Sebra me binin!

Taha Xelîl hergav di helbestên xwe de wek Kurdekî xemgîn û dilşikestî danûstendî bi cihanê re dike. Armanca wî ronîkirin û çesipandina mirovatiya mirovê Kurd e. Evîna wî hergav evîneke çiyayî ye, werista wî werista çiya û barûdê ye, jinên wî bi dûmen û hinarkên çiyane û koçerane bi şermezarî û bi bişirînên tir-

"Erê keça min..

Zilamek ji hesinê xwe rabû..

ba zeft kir, bi dû xwe de kişîşand..

Bi xencera xwe zikê esmên çirand.. Esman bariya..

Kurdek bi dirêjahiya dûmana xwe rabû:

Me navê wî kir KAWA em ên ji kevokên xwe serjêkirî, zilamek hat û em dadan, zaroktî û sirûd avêtin nav êgir, çiya bi êgir piroz bûn, wê rojê Hemrîn, Agirî, Şêrîn, Piştko, Şengal.. Hejîrên xwe dadîweşandin, zilamên zuha hildiweşiyên, zemîn hildiweşiya, hendeseya peyivînê, girani û hilperikîna Lavlavê hildiweşiyên"

Di pirtûka xwe yî dawîn Koreqiral de, T. Xelîl dixwaze sînotên hilweşyayî yê di navbera qonaxên kul û şîniyê de, ji me re, hem pêşkêş bike, û hem jî, kilitên belkoyên guherandina cî-

Armanca Taha Xelîl ronîkirin û çesipandina mirovatiya mirovê Kurd e. Evîna wî hergav evîneke çiyayî ye, xurista wî xurista çiya û barûdê ye.

samêz amade dibin, dar û çûk û bager, mirin û eşq û zindan û gritîxane û leşker û gaza xerdelê û dagîrkerên hovane ku laşê nerm û şahîk û step ê welatekî dilovan û dayikane bi pêlavên serbazên xwe ji destnimêj dixînin. Di vî warî de T. Xelîl bêcir e; bê rêz û bêrû ye, her tiştî ron, eşkere û zelal dibêje, bêtî ku helbesta xwe rakîşîne meydana silogan û durîşman û pesindana bêkêr; bêtî xwepêşandan û badana simbelan tiliyên xwe datîne ser koka birînê û bi berfirêhî hestên mirovane yê kurdên sedsala bîstan derdibire, da ku di serencama dawîn de bi alavên xwe yê hunerî beşekî ji trajedyaya gelê Kurd berceste bike; bigewde bike; trajedyaya ku ji bo wî, wek helbestvan û wek rewşenbîr, xala bîngêhî ya derbirîn û afirandinê ye:

hana rûreş bi alî piçek azadî de, wek sîberine req, ji me re destnîşan dike, dixwaze paşeroj û pêşeroja tiştan û bûneweran ji me re wek arezû û rêramandin û amaje bilêv bike, da ku em bikaribin cudahiye têxînin navbera mirin û jiyane, da ku em bi xwe jî bikaribin wan nakokîyan ron bikin; zîman û jiyane, xewnê û têkçûnê, ken û girî, evîn û zikreşiyê li hevûdû biguncînin, û em ji xwe re; di pêvajoya zuhabûna sext de, wek palpiştan, ji bo têgihîştina helbesta pîrango, damezirînin.

Di vî pirtûkê de helbesta Helebçe mîna sirûdeke bê kurayî diherike, di navbera dastan û îstgehên dîroka bêbext de, di navbera pîrozmendiya kulîlkên çiyayî û barîna toza jehrewî de, di wê kélîka lal û bêzîman de, helbest dibe

raman, huner, sosret, çarenûs, roman, çîrok û socdarî, tawan û rûvedaneke gawirane, hemî sinc û prînsîp û îdyoloji û rêberî û bend û teorî di xirecira gaza xerdelê de rût dibin; bêrûmet û riswa li her dergehên mirovatiya bêmirovahî gemkirî û radest li wêne û dimenên kuştin û helalkirina xwîna Kurdan temaşe dikin. Di renckêşanê de pirsên T. Xelil pirtir dibin û ji mirîna xwe dîsa vedigere, da ku bi bédengîyeke serhişk danûstendîna xwe bi cîhanê re, bi ger-

dûn re, bi çîyan re, bi jinan re, bi şîniyê re, bi Gola Simoqiya re, bi Eysana Elî re, berdewam bike. Bi dengê xwe yî birindar hildiperike asoyên bêreng ên xewna xwelirengî, lê di nav pêlên sosreta bêminak de, dengvedana deng dereng û lawaz digihêje kenarên birîna pîroz-mend. Lewra T. Xelil bi tenha xwe li gel têramandin û pûnijandina xwe digunce û dîsa bi tenha xwe di tengerêyên xewnê de pêrgî sawa helbestê dibe. **D**

- Taha Xelil di sala 1961 ê de li dorhêla Qamişloke li gundê Xeznayê ji dayikê bûye.
- Di navbera salên 1981– 1987 an li zankoya Şamê zimanê erebî xwendîye.
- Dîwana xwe ya pêşîn bi navê "Berya derbasbûna şîniyan" di sala 1988-an de çap kiriye.
- Di dawiya sala 1994 an de pirtûka xwe ya diwemîn bi navê "Koreqiral" li Beyrûte weşandiye.
- Helbestan bi zimanê kurdî û bi zimanê erebî dinivisîne.
- Gelek helbestên Taha Xelil ji alî sazband û dengbêjên Kurdistanê Sûryayê bûne stiran; wek dengbêj Selah Osê, Koma Armanc û Koma Narîn.

- Helbesta Taha Xelil "Meke girî û melorîne" bi deng û saza hunermendê nemir Mihemed Şêxo hatiye stiranandin.
- Dîwana Taha Xelil a bi kurdî bi navê "Şilêr" ji çapê re amade ye. **D**

"Ma ne biraderê me nan pê ve daye û her tişt xelas bûye!"

Pirtûka te berî çend mehan bi navê Koreqiral derçû, di vê pirtûkê de te xwestiye taybetmendiya xwe kûrtir bikî, ma gelo te hemî regezên ku bi-karibin alîkariya damezirandin û çesipandina helbesta Taha Xelîl bikin, bikaranîne?

– Ma bi rastî pirtûka min awayek e ji awayên kûrkirina taybetmendiya helbestî; ez bi xwe nizanîm, nemaze, dibînim ku gelek helbest di pirtûka Koreqiral de hene gerek min ew neni-vîsandana û di pirtûkê de belav nekirana.

Piştî ku çapkirina pirtûkê hat qedexekirin, li çapkirina wê gurtir bûm. Berpîrsyarên xwendina pirtûkan di dezgeha yekitiya nivîskarên Ereba de bi van gotinan bersiva min dan "Ev pirtûk bilindgoyên helbestî ne ji xelkîna re ku kêfa me ji danûstendina bi wan re nayê, bi şifra hatine nivîsandin!!" Dema ku min ev hevok xwend min ji xwe re got ku bi tîpine ji şîr bin ji ez dê vê pirtûkê çap bikim. Piştî du salan min bi rastî çap kir. Weşanxaneya ku min pirtûkê lê çap kiriye jî; digel ku li Beyrûtê ye û ne resmî ye, çînkî ez ne li wir bûm; hin destdirêji li ser naveroka pirtûkê kiriye.

Lê dawîya dawî hat weşandin. Dîsa li Sûryê careke dî biryara qedexekirina kirin û firotina pirtûkê derçû. Li hemberî vê êrîşa hovane ra-dest dimînîm.. Ez nizanîm çî di pirtûkê de he-ye ta ku wilo jê ditîrsin.

Helbesta ku xelkê bitirsîne yan gelekî êskere

ye yan jî pir giranbuha ye, lê ez bi xwe bawer nakim ku helbestên min ên di pirtûka nuh de gelekî giranbuha ne, lewra da ku helwestên wisa hovane bîn stendin dê helbestên pirtûkê hinekî zelal û êskere bin.

Bi herhal, di pirtûka xwe de min xwestiye ku guncînekê têxim navbera sewiyeta hunerî û ya hişyariyê de, nizanîm heranî kîjan sînori biser-ke-time.. Ji mîlekî din ez bawer im ku helbestên vê dîwanê dê nema dûbare bibin çînkî zelaliya îdyolojî ya ku jê nefret dikim gerek nema di helbestên min de dûbare bibe.

Di nivîsîna xwe de, xwe dispêrim mîrata wê-jeyî ya ereban lê bingeha nivîsandina min mî-rat û keleporekê û çanda kurdî ye. Ji xwe li vir; dudilî û guman di hin helbestên min de, dest pê dikim; helbesta Helebçe wek nimûne. Di dawî de, pir zor e ku ez bigihêjim çameya (qe-sîdeya) Taha Xelîl wek ku tu bi nav dikî.

Hûn, nivîskarên Kurd ên ku bi zimanê erebî gi-yanên xwe derdibirin, hûn xwe di asteng û labi-ventê de dibînin an na?

– Li vir ez dê li ser ezmuneya xwe bipeyivim. Nivîsandin bi xwe mezintirîn asteng e ku giya-nên me di nav diranê wê de tîn hêrandin. Ma gelo tu çawan dibînî, ez bi kurdî dixum, dipe-yivim, xewnan dibînim, bi kurdî radizêr û şî-yar dibim, bi ser rîyan dikevim, dûr dikevim.

bi kurdî bêcîriyan dikim û bi kurdî hez dikim, lê bi erebî dinivîsinim. Ma gelo ev ne asteng û labîrent e, Lewra carcaran tu dibînî ku ez bi kurdî dinivîsinim, çinkî ez hest dikim ku çiqasî di zimanê erebî de şareza bim û çiqasî bikaribim bêjeyên zimanê erebî bikarbinim, di dawî de dê nikaribin bigihêjin kûrahiya giyan. Giranbuhatirîn helbesta ku bi erebî binivîsinim dê li hemberî vê stîrana kurdî (Ne li vir im ne li wê mo) bê nîrx û ne tu tişt be.

Ez dê tu carî ji zimanê kurdî yê ku min bi şîrê dayika xwe re vexwarîya bi şîrvênibim. Ji ber vê yekê ez gelek caran di helbestên xwe de wişeyên kurdî bikartinim; reng e di deqê erebî de ji bo yê xwendevan hinekî bel û bêkok be jî,

Ez naxwazim bi derewan li ser vê rewşê hêşran bibarînim. Pêla zimanê erebî hetanî radeyekê em li ber xwe birine. Di gel ku ez xemgîn û tore me jî lê gerek em li xwe mukur bîn. Ma gelo ezê rojekê ji rojan tenê bi kurdî binivîsinim.. Ez bi hêvî me. Nivîsandina bi kurdî berpirsiyariyêke giyanî, netewî û mirovî ye gerek em tev hewlbidin. Lê kinga, ez bi xwe jî nizanîm!!!

Di navbera te, yan jî cudahiya di navbera ezmaneya te yê helbestî û ya nivîstê te de, ji Kurdên ku bi heman zimanî dinivîsinim, çi ye. Mebesta min ji cudahiye, rêgihîştina bizava nûjen a helbesta erebî, û bi gewde kirina trajîdya gelê kurd e?

- Ez nikarim bersiva vê pirsê bidim. Lê ez dixwazim li ser xalêkê bipeyivim:

Gerek em yê ku bi erebî dinivîsinim hilneperikin nêrdewanên helbestvanên Erebi. Gerek em ji xwe re rêçek cihê, şêwe û awayên derbirneke cihêwaz bibînin, yan jî serî de pêwîst nake ku em binivîsinim. Kurdê ku bi zimanekî biyanî dinivîsîne gerek nivîskarekî taybetmend be. Gelek Kurd bi erebî dinivîsinim lê rewşa

wan pir xerab e, di navbera dûbarekirin û pitepit û bilindgoya siyasî ya vala de windabûne. Di vî warî de, mamostayê herî mezin Selîm Berekat e. Gerek em giş jê fêr bibin. Selîm Berekat mamostayê Erebi û Kurdan e.

Hêviya ku nivîskarê Kurd vegere bi zimanê xwe yê zikmakî binivîsîne heye, eger daxwazêke wilo peyda bibe, tu nakokiyê tê de dibînî?

- Wek prinsîp, di daxwazêke wisa de nakokî nîn e. Di desîpêkê de min gotibû ku nivîsandina bi kurdî berpirsiyariyêke mezin e. Li vir ez dixwazim xewnan û xwezayan û ûtopiyayê deynim alîkî û bi awayekî eşkere û ber bi çav bipeyivim, ez dipirsim: Cîgir yan jî alternatîv li ku ye; mebesta min, wek nimûne, ma gelo kovareke kurdî peyda dibe; kovareke ku hêja be da ku; di sa wek nimûne, Selîm Berekat dev ji nivîsandina erebî berde û di wê kovarê de bi kurdî binivîsîne? Ez bi xwe tu carî bawer nakim!!

Kovarên edebî yê ku îro li ber dest in, ji alî çend sextekar û çend nezanên ku xwe li paş navên balkêş vedîştêrin wek "Redaksiyon" û "Xwedî û berpirsyarê giştî" tên weşandin, nivîsên wan redaksiyonan û wan "xwedî û berpirsyarên giştî"; di rewşêke tendûristane de; di koşeya "Nameyên xwendevanan" de dikarin bîn belavkirin û bîn xwendin.

Helbestvanekî Kurd ku min pir jê hez dikir, min çend helbestên wî yê pir xweş xwendibûn, vê pêla dawîn wisa dibêje:

"Celadet Bedîrxan bi Hawar-a xwe tenûr dada
û Ferat Cewerî bi Nûdem-a xwe nan pêveda"

Dema ku ez peyvên wilo dixwînim, ez ji xwe re dibêjim: Tu gelekî dereng mayî, tu yê ji nû ve çawan li nivîsandina bi kurdî vegertî?

Ma ne biraderê me nan pê ve daye û her tiş

xelas bûye!

Îca em çi bikin!! Reng e tu ji min re bibêji: Hûn dê ne ji bo wan kesan binivîsîn. Ez dibêjim: Belê, çinkî gerek ez nivîsên xwe ji wan kesan re bişînim da ku belav bikin û biryara weşandinê di destên wan de ye... Eger ez pirtûkkê çap bikim gerek ew nezanên ku pêwîst nake navên wan bibêjim – çinkî ez ditirsim ku dêwekî dîtir wek Siyamendê İbrahim derkeve û xwîna min helal bike– biryara çapkirina wê bidin.

Ma gelo alternatîvekî dîtir heye da ku nivîskarê Kurd vegere zimanê xwe yê zikmakî? Pirs ev e...

Her yek ji me hinek egoyîstî bi xwe re hiltîne, em dixwazin helbestên xwe belav bikin, em

Ez bi xwe rewşa Kurdan û rewşa zimanê kurdî têdigihêjim, tenê bi mercekî ez dikarim bi kurdî binivîsînim ew jî ev e; gerek yekî nezan awayê nivîsandin û têramandina min rast neke, gerek sekreterê partiyekê xwe wek sekreterê helbestên min jî nebîne, yan gerek xwedî û berpirsyarê giştî yê vê kovarê û wê kovarê xwe wek xwedî û berpirsyarê helbestên min jî nebîne. Pêwîst nake ku em ji hevdu veşêrin; îro di cihana çanda kurdî de çend komik û girûp çêbûne, bi awakî nav bi xwe xistine, xelkên Kurd ew naskirine, ma ev kesana dikarin li ser cihên xwe di cihana aferandina rastîn de bi me re rûnên û guftûgoyan bikin!? Ma gelo em dikarin ji wan kesan re nezaniya wan ron bikin, ma ew bi xwe jî dikarin li xwe vegerin da ku şîyan û

Gerek yekî nezan awayê nivîsandin û têramandina min rast neke, gerek sekreterê partiyekê xwe wek sekreterê helbestên min jî nebîne, yan gerek xwedî û berpirsyarê giştî yê vê kovarê û wê kovarê xwe wek xwedî û berpirsyarê helbestên min jî nebîne.

dixwazin ku xelk navên me jiber bikin, em dixwazin ku dezgehên çand û wêjeyê xelatan pêşkêşî me bikin. Ma gelo pisporî li ba me heye?.

Hemî helbestvan in, rexnegir in, çîroknivîs in, romannivîs û zimanzan û sazband û dengbêj û sînemazan û di eynî wextê de şanoger in; ma ev ne tişteki seyr e? Min ji bîr kir ku ez bibêjim hemî wergêr in jî!! Baş e! Çawan yek dikare li xwe deyne û Dostoyevskî yan jî Mayakovskî ji tirkî wergerîne kurdî û ew bi xwe jî dizane ku Tirkan jî ji firansî yan jî îngilîzî wergerandine.. Çawan, çawan !!! Ma gelo bi vê wegerandinê wê çi ji rehmetî Dostoyevskî û Mayakovskî bimîne.. Piştî re ma tu dikarî mînaqêşeya vê tawanê bi yê wergêr re bikî! Bêguman na; de hema ji xwe re her tiştî bi vê pîvanê bipîv!

karîn û sewiyeta xwe binasin, ma gelo serokê kovareke kurdî ku rewşa çanda kurdî bi xwe ew kiriye serok, nivîskar û xwedî kovar, ma gelo rê dide rexneyên li ser nezani û ne nivîskariya wî bi xwe. Ma gelo... Ma gelo... Pirsên ji wê babetê pir in, û çîrok ne hêsan e Ehmed!

Lê bêguman; wek nîmûne; wexta ku yekî wek Siyamend İbrahim helbestên min binerixîne ez dê kirasê xwe biçirînim, çinkî nivîsandina me ya bi erebî ne tenê bala Edonîs dikişand lê gelek rexnegirên Erebiyê binavûdeng li ser behemên me radiwestiyan.

Ku em vegerin û bi kurdî binivîsînin dê bibe bi paş de vegera ji sewiyeta nivîsandina me ya ku bi erebî pêkhatiye, ji bo vê bi paş de vegerandinê gerek keysek ji me re peyda bibe; tenê keysek, da ku nivîsandina bi kurdî wek hewl-

dan ber bi pêş de bê dehdan da ku ew nivîsandin ji astenga pesindan û slogana bêreng rizgar bibe; da ku ji bilîngoya (xîtaba) siyasî ya vala rizgar bibe; da ku ji romansîzma kelê ya hemî nivîskarên Kurd rizgar bibe.

Ez bi xwe rastiye dibêjim, rastiyeke mezin û ber bi çav, renga ev rastî tal û êşdar be jî; lê realîteya me wisa ye, ma em çî bikin!? Gerek jî bo lixwemukurhatinê em hêjayî berpirsiyariyê bin. Hemî nivîskarên ku bi kurdî dinivîsinin bibêjin ku hê tu kesî jî wan li pêşiya Cegerxwîn nexistiye û naxin jî.. Di eynî wextê de ez dibînim ku Cegerxwîn bi xwe nûneriya qonaxêke pir hejar di warê siyaseta û dahênanê de, kiriye. Lê da ku bi kurdî binivîsîne pir westiya, Xwedê jê razî be!

Bêguman tu helbesta kurdî dixwînî, li gor xwendina te; em dikarin bibêjin ku bilîngoya helbestî ya kurdî berê xwe daye bi destxistina alavên dahênan û aferandina xwe, da ku xwe bigihîne deqekî nûjen?

– Bêguman her tişt bi pêş de diçe, herwisa dahênan jî. Eger bizava nûjenkirina wêjeya kurdî îro ro hêdî hêdî bi pêş de diçe jî, lê dîsa jî em dikarin bibêjin ku ne di bareya rawestanê de ye.

Lê pirs li ser çiyetiya nûjeniyê ye, nûjenî çî ye? Çawan em dikarin bibêjin ku ev deq yan jî ew deq nûjen e?

Di bawerîya min de tu carî deqekî nûjen nayê nivîsandin ku ne bi awayê rêgihîstina kûrahîyên qonaxên hûrf be; angû jî bo ku em nûjen bin gerek em jî qonaxên wêjeya xwe têr bûbin. Ne ku yek hê û peyvîne belawela jî me re binivîsîne yan jî wêneyên seyr bî karbîne wek:

Ez li bin sîka hilma reşbûna çavê te rûniştî-me...!

Ev ne nûjenî ye, ev tiştêkî vala û bê angû ye,

ji mîrata kurdî ya wêjeyî dîr e. Nûjenîya kurdî ji nûjenîya Tirk û Erebb û Farîsan nayê. Nûjenîya kurdî gerek xwe bispêre mîrata klasîkên Kurd. Zimanê kurdî jî wek hemî zimanan e,

aliyên xurt û aliyên lawaz tê de peyda dibin, wek zimanekî xweser tu carî jî zimanekî dîtir kêmtir nabe. Zimanê tirkî wek nîmûne zimanekî tevlihev e; li gel vê jî; gelek bi tirkî berhemên payedar afirandine..

Di zimanê kurdî de gelek şîyan û tenîkahî jî bi nivîsandinê peyda dibin, li vir renga ez hinekî jî mijarê derbiçim lê ezê bibêjim:Li hemberî zimanê kurdî du metirsi serê xwe radikin, metirsiya pêşîn jî dagirkerên Kurdistanê ye û ya diwemîn jî Kurdan bi xwe ye. Kurdên Kurdistanê Tirkîyê şerm dikin ku bi kurdî bipeyivin bi bahana ku kurdî ne zimanê siyaseta û wêje û guftûgoyan e. Ataturk wisa bi ser ket. Ne tenê wilo; berî demekê komela Kornkar ya ku qaşo bi navê xizmeta ziman û çanda kurdî di-

xebite; li Swêstrayê di 2. 3. 1995-an de, ji bo Newrozê û ji bo 300 saliya Mem û Zîn, şevêk çê kir. Erê, lê berpirsyarê şevê Ehmedê Xanî bi tirkî pêşkêş dikir!!

Wexta ku min nerazîbûna xwe da xuyanîkirin; yekî ji wan hewlîda ku min ji lokalê derxîne çinkî ez barûdoxên objektîv û subjektîv û çend tîrmên ji wan valatîr tînahîjim..

Bêguman ez naxwazim bibêjim ku tev wisa diramin, lê tiştê ku ez dibêjim heye berdest û herbiçav e. Eger em kesayetiya zimanê kurdî venegerînin em dê negihêjin nûjeniyêke kurdî. Ev doz dozêke gîyanî û madî ye ji. Zarokê Kurd yê ku bavê wî bi tirkî pê re dipeyive dê tu carî tam û çêjê ji zimanê xwe yê zikmakî nebîne, herwisa dê ne nûjenî û ne jî Kurdistan ji bo wî tiştine balkêş bin; çinkî dê hestên wî li hember zimanê wî hatibin guhertin... Miletê ku rêz û rûmeta zimanê xwe bigire dikare dest bi nûjeniyê bike.

Nivîskarê Kurd ê ku bi erebî dinivîstine di warê bigewdekirina tirajedyaya gelê kurd de çi xebat kiriye, ma gelo rewşa gelê kurd gîhandiye xwendevanê ereb?

- Bi qasî ku ev pîrs giring e herwisa hestdar e jî. Piroblem ne ew e ku me tirajedyaya gelê kurd gîhandiye yan negîhandiye xwendevanê Ereba; lê piroblema mezin ew e, ma gelo xwendevanê Ereba heye ku ji tîgîhiştina tirajedyayê re amade be...? Mixabin nîn e..

Piroblema me ya bi gelên Ereba û Tirk û Farisan re jî piroblema me ya bi desthilatdarî û rejimên wan re ne kêmtir e. Zilamê kolanê yê (Ereb, Tirk, Faris) tu amadeyî ji bo bihîztin û tîgîhiştina doza kurdî li cem wî peyde nabe, gelek caran li hemberî pîrsa kurdî; ji rejîma xwe; nijadperestî û şovînitîr e. Helwestên bi vî awayî di dîroka mîletan de pir kêmtir.. Di pîr-

sa bincilkirina nasnameya Kurdan de giş dibin yek, çep û rast, pêşverû û paşverû. Mîrov vê yekê bawer nake; herwilo jî mîrov bawer nake ku Xalid Begdaş dibêje: Pîrsa kurdî nîn e, pîrs li welêt pîrsên civakî ne, pîrsên jiyana rojane ne, bêguman welatperweriya xwe bi pîvana mandelekirina mafên gelê me diptîvin.

Di warê çand û rewşenbîriyê de jî heman dîmen tîr xuyanî kirin!

Em dinivîstinin... Lê wek ê ku gaberdekî (hîmekî) bi derziyê bikole... Lewra hewlîdana bi kurdî nivîsandinê dibê çêtirîn bersiv bo wan kesan.

Eger em tev bi kurdî binivîstinin reng e hin jî wan guh bidin nivîsîn me (çunkî dê bi zimanekî dîtir bin) reng e li nik pîrsa kurdî rawestînin. Mesele revlihev û aloz e, pîr aloz e... Ji alîkî din ve xwendevanê Ereba nema guhdide pîrsgerêkên xwe îca çawan em dikarin jê bixwazin ku guhdide dozêkê ku hê pê nebîhîstiyê! O naxwaze pê bibihîze!

Ev çend sal in tu li derveyî welêt dijî, wek serencama li paşerojê veger û bîrîkirina çî û wargehên pêşîn, tu dikarî li ser hestên nû yên ku bandora xwe li prosesa aferandinê dikin bîpeyivî?

- Ji du salan û vir de min tu tişt bi dilê xwe nenivîsandiyê. Ez di rewşek dijwar de dijîm. Pêşî ez dixwazim doxhêla xwe nas bikim, piştî re ez jî vî azadiya ku anîha tê de dijîm pîr ditirsim. Ez ditirsim ku ez rojêkê ji rojan bawer bikim ku ev azadî azadiya min e yan jî min re ye û ez rabim li gor wê binivîstinim û danûstendinê bikim. Ji bo ku ez nekevim vî torê; ez hewlîdidim ku ez pîr bînfîreh bim; ez hewlîdidim ku bi aramî barê vî "azadiyê" hilgirim.. Ez bi xwe jî nîzanîm ez dê çawan binivîstinim.. Di cerg û hînavên min de volkanên bêminak dilivin.. ez nîzanîm kengî dê biteqin!

Li Kurdistanê Sûriyê bizaveke wêjeyî dest pê dike, kovar, pirtûk; gelek nav, û xirecîreke balkêş. Asoyên wê bizavê ta aniha bi awakî zelal nehatin bigewdekirin, di bawerîya te de belkoyên (ih-tîmalatên) pêşerojane yên wêjeyî û zimani yên ku reng e ji wê bareyê derbiçin, çi ne?

– Tu bi xwe jî dibêji: "kovar, pirtûk û gelek nav.." Gelo çima li ser eniya wan hatiye nivîsandin ku pir bin? Ma ev jî ne pirsek e?

Li Qamişloke deh kovar belav dibin. Her kovarek ji hezar hejmarî bêtir têt çapkirin. Ma tu bawer dikî ku deh hezar xwendevan peyda dibin..? Ez bi xwe bawer nakim..Ji xwe helbestvan û nivîskarên me tu carî li xwe danayînin ku wek "xwendevan" li wan bête temaşekirin. Têra xwe xwendine û aniha ji xwe bûne nivîskar. Ez tînahîjîjim çima her sê çar kovar nabin yek û kovarek bi rûmet û bi rêzdarî nawêşînin?! Wisa dikarin bêtir nêzî hevdu bibin, dikarin bêtir bi pêşkevin, dikarin bêtir xwendevanan peyda bikin, herwisa dikarin tiştê berhamdar pêşkêş bikin.

Bi rastî, li gor rewşa aniha, ez tu bizaveke wêjeyî di aso de nabînim..

Li Ewropayê, li ser wêjeyêke nûjen têt peyivîn; li ser hişyarî û geşbûneke çandeyî, ma gelo tu pîrgî pênûsekê hatiye ku bi rastî zimaneke nûjen afirandibe?

– Eger tu tiştên ku M. Uzun û peyên wî dinivîstin wek nûjenî û hişyarî û afirandin bi nav dikî, dêmek nûjenî heye..eger mebesta te ne wilo be, ez dixwazim bibêjim ku çîrok ne wisa hêsan e..

Tiştê ku aniha bi kurdî têt nivîsandin Ereban bi xwe, wek wê; di wexta Impiratoriya Osmanî de dinivîsandin û navê wê dikin pîstîrîn qonaxa wêjeya erebî.

Ez nabêjim ku çend navên balkêş ên ku bi kûrbûn dinivîstinin tunene, lê ew navana di tariyê de dijîn.

Hewlêdana berdeewamkirina "çanda Osmanîyan" di tore û wêjeya me de planek e; pilanek veşartîye..Gerek em ha jê hebin da ku bihêz nebe û nebe bingeh. Da ku afirandin û dahênana rastîn nebin cihêwazî(istisna).

Bê guman rawestana li ser ezmanîya Selîm Berekat a helbestî û peşanî gerek e. Selîm Berekat çi daye gelê xwe?

– Eger dîrok bêbextiyê li Selîm Berekat neke dê wî tîxe rêza Homeros û Cahiz. Rastîrîn kesê ku dîroka gelê xwe bi dilsojî di berhemên xwe de bi sewiyetek bilind jî teknîk û hunera ku tu kes di sed sala bîstan de nîkare pêkbîne; nivîsandiye Selîm Berekat e. Yekemîn nivîskarê ku trajedyaya gelê kurd gihandiye berzîrîn pileyên bigewdekirinê Selîm Berekat e.

Berhemên Selîm Berekat dê bibin stûnên wêjeya kurdî, yê ku wî tiştî bawer nake gerek li xwe vegere û ji nû ve hewlêbide da ku xwe bigihîne rêgihîştina berhemên Selîm Berekat.

Ez dîn im dîn!

"Ez dîn im dîn!"

Min kulilka te
bi dû xwe de ji bir kir
Kulilka ku tu tanî bîra min...
û birînên di teniştâ çîyan de
tanîn bîra min...
Hevalek ji bejna êvarê diket
kulilk jê diherikîn
li ser berfê dibûn gol!

***

"Ez dîn im dîn!"

Tu çî dixwazî ji toza serê min
Cil û bergên xwe bi rûpelekê didim
Jiyana xwe bi pênuşekê didim
Rût û tazî ji te re dibêjim:
Eger vê carê tu xuya nekî
Ez dê rûnê... Wek kevirekî li bin darekê
û herdû çavên xwe birijînim!

***

"Ez dîn im dîn!"

Bi sirûdan haş nabim
Ne jî bi birûskên şevê
Axa jîyanê
çavê min têr nake!

***

Keçê ez dîn im dîn

Lê, berfa laşê te
di bîra min de ye
Berfa ku tiliyên min diweşandin
çawan ez dê ji bîr bikim
Ma ne Şilêrên ku li pey te diman
hişk nabin lê lê!
Çawan tu dikarî xew bikî?
Ma ne dema ku tu zemîneke teng î
ez dibim lihêfa te
Darek hezar salî me
Min rehên xwe berdane nava te
Xelasiya me ji hevûdû tune ye lêêêê!

***

"Ez dîn im dîn!"

De bila hemî tiştên min bimirin
Ku carekê tu hatî
Li kolanê ez û dergêh
Em dê bèn pêşwaziya te
Pencere jî dê xwe çem ke
himbêza te
Helbestên bi dîwêr ve dê
bibin ristika gerdena te
Ji xwe, tirs, gazin, av, nan, xuya malê
pirtûkên bêzar,
Navên li ser dîwêr çarçewekirî ên
Xwedê û pêximber
Serê hişkirî yê Xezalê
Hemî... Hemî
wek rêzek leşker
Dê ji te re silavê amade bikin
Dê li ber destên te herin û bèn lê!

***

"Ez dîn im dîn!"

Te serê min xwarê
Ez dê çî bikim ji gulên te
Ma ne ew jî wekî çavên min
diçelmîsin
Ez dê çî bikim ji gulên ter
Ma ne her û her
Ez zuha û hişk im lêê!

***

Destên min ji te nabin
ma gelo bi min re ne
yan bi te re ne
û çavên min
çavê Yaqûb in
Tu jî Yûsiv î ji birê dermaçî
Lêlê
Yaqûb im
Yaqûbê kor û dîn im lê!

TAHA XELIL

Bern 10/10/1993

Evro, dihî, evro

Qasid hat û kaxezek îna
 Me kaxez nexwend, qasidî got:
     Dihî kuştin
     Hemî kuştin
 Piştta me çemya
 Wek wê kaxeza me nexwendî
     û li ser mêzê ketibû
     û pişt lê çemyabû.

~ ~ ~

Parzînek bi piştta çavên me ve
 Pişt li çiyayan
 sîng li hetavê.
 Dinya pîr bû
 çiya pîr nebûn
 Belgêt destên me weriyan
 Tiryê rezê van çavêt me
 bûne mewîj
 Destek nehat me perjan bike?
 Ser bû şikefta
 per û dirêşinkêt mêş û zirkêtkan
 Berî Xwedê bibite Xwedê
 Heta evro tên û diçin
 Hindek car ji
 di pencera çavêt me re
 sehdkin vê dinyayê
 Dinya di parsûyên xuşkêt me re

berê xwe didete kelehata serê
     wendabûyî
 ku evroke yêt bûyne DIMDIM
 Çiya pîr bûn
 Dimdim pîr nebû

~ ~ ~

Dest sefer û
     ser sefer û
     pê sefer û
     dil jî sefer.

Ziman koçer û
     çav koçer û
     guh koçer û
     dîfin koçer.

Dimdim raza
     Em ranezan
     Her mirin û şin bûyneve
     her şinbûyn û zivîrneve
     her bezin û ber bi meytê
     xwe yê dihî zivîrneve.

Gund mezin bûn
 bûne bajar
 bajar mezin bûn
 bûne tenûr
 Tenûr pîr bûn
 bûne kaviil

kavil bûne diwanxana se û rûviyan
Xwezî gundo
Ne ez çî car mezin bibarn
ne tu bibaye bajarê seyan.

26. 26. 26.

Parzînk li ber piyan
Hetav li esmana
Zîrkêtk di kolanêt vi serî de
çiyayê çoxik pîrî saçme
Li ber sîngê min.
Hemî şeva
di xewnêt kevn û birêt min da
hespek têtin
hevsarê wî
kezî û biskêt dayika min in
ku hind ya çûy
şevê daqûrtand.
Goga gerdûn hildigrim wek hêkekê
didanîme di nav paxia te de
ku hêlîna destêt min bû
û siwar dibim
hemû dinya peya dibît
Ez jî vî hespî peya nabim
Xwedê pîr bû
Ez jî pîr bûm
Xwîn pîr nebû

26. 26. 26.

Kaxezek hat qasidek îna
Me li gel qasidî çî gotin nekîrin
di kaxezê de nivîsibû:
Dihî kuştin
Hemî kuştin
Pişt li me çemya
Wek wî qasidê me çî gotin
digel nekîrin
û pişt lê çemya bû. **D**

Uzunname – II

Berî ez li ser frazeolojî û hevoka kurdî, di romana "Tu"-yê de, rawestim, ezê we agahdar bikim, ku mebesta min ji vê yekê danasîna hevoka rast e di wêje û çanda kurdî de. Ew hevoka ku dikare kirasekî nû bi ser bejn û bala heyber de, di kultûra kurdî de, berde. Lê mixabin, ku nivîskarê romana "Tu"-yê ne desthilatê vê piştrastiyê ye. Belê, ne tenha, di warê pirkirina şaşîyan de xwe westandiye, lê wilo jî rê ji kesekî re nehiştiye, ku nav di xwe bide, cegerê xwe xurt bike û vî barê giran bavêje ser milê xwe. Lê "barê ketî li rastê – erdê – namine".

Min jî, ev bar bi xwe girt û di warê frazeolojiyê de, 321 hevokên ne durist, ji bedena heyberê romana "Tu"-yê derxistin. Lê min dît ku ji bo lêkolînê ew gelek in. Min, bê pîvan, yek hişt û yek avêt, mane 160 hevokên bêkêr. Lê, dîse di nerîna min de ew gelek bûn. Min werbêj kirin, mane 82. Lê dîse gelek in, we got çî? Ez tevan daxim, yan na? Eger ez li serê xwe siwar bibim û tevan daxim, xwendina romanê, ji nû ve, dimîne asanîtir. Dêmek hûnê ji daxistina wan re "na" bêjin. Ji ber sergêjayiyek, ne tenha di nivîsandina wan de, lê di xwendina wan de jî heye. Û da ez li xwe û we sivik bikim, ezê wan bikim du beş. Beşek dê sade frazeolojî be, yek jî dê tenha bi avakirina hevokan ve girêdayî be. Xwe ragirin, bavo! Ezê hineke din jî "pûç" bikim, baş e? Naxwe me li hev kir.

1. Beşê frazeolojiyê

Di beşê fraseolojiyê de, nivîskarê romana "Tu"-yê, dibêje:

"Tiriyên tabnebi zû serî dan....", r. 12

Navê "serî" yê tîrî, bi kurdî, weşî (guşî) ye. Û navê dara tîrî, mêw e.

Dêmek, mêw weşiyên tîrî digre, û garis, sîr, pîvaz û kelem (lehane) serî didin.

"Paşê jî we zîl, tov û sapan ji hev cihê dikirin.", r. 12

Navê nûdera genimokan, dendîkan, sîsîkan û seriyên sîr û pîvazan (gava nû şin dibin) zîl e. Tov jî, ew genimok (genim, ceh, nîsk, nok...) û dendikên ku bo çandiniyê têne hilandin e. Lê sap ew pûşê bi simbil e, ku hîna ne hatiye hûrkirin (kutan, gêrekin). Dêmek, piştî ku bender gêre dibe, tê dêran. Û genimok, di prosesa dêranê de, ji kayê têne girtin. Belê, ka û genimok ji hev têne girtin, lê kur û bav ji hev "cihê" dibin. Vêce, zîl di benderê de çî dikin!!

"Te xwe bi şiva êvarê baş nepixandinbû.", r. 24

Di zîmanê kurdî de, navê xwarinê wextê rojê sînor dike. Belê, navê xwarina sibihê "raştê" ye, ya nivro "firavîn" e û ya êvarê "şîv" e. Pêvî van danên bingehîn li ba Kurdan sê danên alîkar, bi navên qeletûn (xurîn), çaytiya palan û paşiv jî hene. Ev nav tev bi pişkê "xwarin" re têne bikaranîn, lê qeletûn (xurîn), bi pişkê "şikandin" re. De ka bêjin, "şîva êvarê" çiyê?

"Dîya te... yepraxên birincê dagirtibûn.", r. 24

Eprax (yeprax) têne pêçan, lê qewêrek (bacanên reş, xirtik...) têne dagirtin û rovî têne hişandin (heşandin).

"heye ku ez xwe rakêşim rasikê."

Xwe vekişand = Xwe dûr kir. Xwe hilkişandin = Xwe bi ser de kişandin = Xwe dirêjî tiştêkî (keskî) kir. Lê, xwe rakîşand = Pê (bi wî, bi wê) pevçû, ango, beriztiyê. Ma nivîskarê me dîberizî rasikê!?

"Mejiyê min bûye wekî telisa gêmim."

Mêji dibe weku kundirkê (şebeşê biçûkî kal) kelandî, weku nivîşkê tavdayî, û bûye deşo (pêpelûka herî girane jî tenegehîştinê). Mêjiyê min bi xwe, bi romana "Tu"-yê re, bûye deşo...ma yê we?

"Û ezana xwe dixwendin, ..", r. 39

Melê bang da, azan da, lê Quran xwend.

"Wekî dara berûyê zirav û dirêj bû.", r. 44

Dara berûyê çiqasî zirav û dirêj be jî, di zarê kurdî de, ne bûye pîvan jî pesnê qamê re. Bejna zirav û dirêj, di kurdî de, bi dara spîndarê, şitla rîhanê û şîva xêzeranê tê bi nav kirin (pesindan).

"Nivînên, ku di kulînê de bûn....", r. 47

Da Kurd livînên xwe ji tozê, mişk û moran biparêzin, stêran çêdikin. Ango, livînên xwe li cihêkî jî erdê bilind dideynin. Û bin wê bilindahiyê dikin malik. Navên wan malikan kulîn in. Dêmek, livîn li ser kulînan têne nijandin, ne "di kulînê de". Lê kwarên mewîj, gwîz, benî, bastîq, helil û nokan di kulînan de disipêrin hev. Loma, di gera sersalê de, zarok dibêjin: "Kebaniyê destzêrinê, destê xwe bavêj kulînê, da tu behra qirdik jê derînê"

"..., xwelîdankê bide ber xwe...", r. 63

Mirov berdilkê dide ber xwe, lê xwelîdankê dideyne ber xwe. Ma xwelîdanka nivîskarê me paçikî ye!!

"Bi simbelên...weke pûrtên jûjiyan û çavên...wekî beqan ve...", r. 78

Bi ser ku ev hevoka pir dirêj bihnokan nasnake, dimîne em bêjin, ku "pûrt" piçûka nerm e. Û navê pora qaçikê jûjî (jîjo) stîrî (derzî) ye. Wîlo jî çav ne "wekî beqan" e, lê wekî çavên beqê ne.

"Rûyê wî tijî, simbelên wî gir bûn.", r. 88

Pesnê rûyê qelew (bi goşt) "dagirtî" ye. Yê laxer (bê goşt) jî "qarûçkî" ye. Lê dibe ku rû tije zîwan, xwîrî û girêk be.

"Li ser serê wî, li dîwêr... dardekirî bû.", r. 91

"Li ser serê filankesî" forma mildanîn, bixêr-

hatin û qebûlkirinê ye. Li vir gotina "raserî wî" şûngirî ye. Wîlo jî, morîk, benî, rizbih bi dar ve dibin. Lê, sûret têne daleqandin. Û ev rewş du formên hevokan distîne:

"Sûret li dîwêr da" û "Sûret bi dîwêr ve daleqand".

"... were em serî bidin wan hevalan.", r. 123

Ga gurand, serî da cîranan. Lê, serek li cîranê xwe da. Dêmek, cudabûnek di navbera "serî" û "ser" de heyê.

"Serek li filankesî da" = "çû serdana wî", lê "serîk li filankesî da" = poçek lê da.

"Alîkî şîne, alîkî şayî ye", r. 129

Diyar e ku nivîskarê me, di warê zargotina kurdî de, xwe westandîye. Lê, ji bîr dike ku kurtebêjî û ritm rola herî girîng di jiberkirin û parastina folklorê de dileyzin. Forma rast ev e: "Alîk şîn e, yek şahî ne".

"Şuxul çek e

Li paşla xwe ke

Te hewce tê, derî lê veke...", r. 130

Ev zargotin jî ne li gorî zarê millet hatiye, lê li gorî zanîna nivîskarê romana "Tu" hatiye. Belê, bar li piştê dibin, lê tişt dikevin paşilê de. Forma rast, wîlo ye: şuxul çek e, dî paşla xwe ke. Te hewce dî, derî veke"

"... girtî civîyan ser sobê.", r. 132

Mirov li dora êgir dicive, ne li ser êgir. Sobe jî kuziya (kûrika) êgir e. Loma, mirov li dora sobê dicive, ne li ser.

"Wî çay tîjî qedehan kir.", r. 140

Avakirina vê hevokê jî ne di forma kurdî de hatiye. Formên kurdî di vî warî de ev in: "Çayê rûkir", "qedeh dagirt", "qedeh tije kir".

"- Apo zimanê te pîr xweş e. Wekî şîr zelal e.", r. 153

Bi ser ku bihnok ne di şûna rast de hatiye (şûna rast, piştî "Apo" ye: (Apo, zimanê...)), lê me ne jê ye.

Di frazeolojiya kurdî de, "şîr" nîşana helaliyê

ye (weku şîrê dêya re, li te helal be), nîşana xweşiyê ye (weku şîr û şekir e), lê hîç nabe nîşana zelaliyê. Ji ber şîr bi xwe herikoxekî ne zelal e (giravî ye). Herikoxê zelal ew e, ku mirov xwe tê re bibîne. Loma Kurdan gotiye, filan tişt "weku hêsirên kewa ye" – nîşana zelalî û paqijiyê ye.

"Kalikê min giya lib bi lib nîşan min dida", r. 167

Mewjî, nîşk, nok, birinc,... morîk "lib bi lib". Lê geya, "ta bi ta", "tûm bi tûm". Û "nîşandan" jî, di kurdî de, ne "nîşankirin e". Wîlo jî, nivîskarê romana "Tu"-yê, bi dirêjayî, li ser navên geyayên "xwarbar" û yên "nexwarbar" diraweste. Û dibêje: "Ev hemû geyayên xwarbar in..., ev geyayê kerengê ye..., ev şîrik..., ev pûng, ev selmik..., r. 167

Kereng – navêkî serbixwe ye. Lê di parçebûnê de dibe: kabîk (qûnîk) a, zil (qorar, goşt) a û pêl (stîrî) yê kerengê. Dêmek "geyayê kerengê" bi kurdî nîne. Şîrik jî, ji malbata geyayên rotikî (darikî) ye. Ku birîn dibe herikoxekî sipî di rengê şîr de – bi navê şîrik – dibe. Ew şîrik demûştî (zeliqoyî) ye, nahêle mêş û mor, di rêya birînê re, derbasî bedena darikê bibin. Wîlo jî, xwîntewrênkê (xwerthê) çêdike. Û ji ber ku darîkeke bi hest e, li ber awazên dilovan serê xwe ditewîne. Loma, jê re "darîka Siyamend" tê gotin. Dibe xwarin (êm) ji pez û dewaran re, lê nayê xwarin. Erê "pûng" geyakî xwarbar e, lê bihîrîr weku desinfektor (muttehîr), ji laşê şîmza û zarokan re, tê bikaranîn. Ji ber şûstina laşê biçûkan, bi ava pûngê, bihna lêş xweş dike û wî paqijî dihêle.

Selmîk (senemek, selemck) nayê xwarin, lê ava wê (piştî kelandinê) ji bo zîkçûnê tê bikaranîn. Ji geyayên nexwarbar jî "kelemper" hatiye. Lê, nivîskarê me nîzane ku kelemper darîka kerengê ya hişk e. Û kelemper havîn û payîzan ber bê dikeve, ne buharan. Loma, bi kurdî, di pesnê şepîrziyê de hatiye gotin: "Filankes weku ke-

lempera ber bê ketî ye." Ango, demê ew daye ber şek û pekan.

"*Guhanên mih û bizinan ji erdê diçûn, baş dewisibûn.*", r. 173

Dû ji erdê diçe, hilm ji erdê diçe. Lê, guhan bi erdê ve dixişgîn (bi erdê ve diçin). Û ax, ka, hirî, pembo, geya têne dewisandin. Lê guhan dizirihîn, têne dagirtin.

"*Qirîna mî, bizin...*", r. 183

Marîna mih û bizinan, orîna çêlek û golikan, hîrîna hesp û mihînan, mirîna hirç û şêran... Lê, "qirîna" mirovan, bavo!

"*...cihê herî hov û bi xof.*", r. 183

Di mîtolojiya kurdî de termek bi navê "Semirhov" (tebayê bi terî û şipê) heye. Dêmek, meriv (mirov, mirhov) ew kesê (tebayê) xwedî mêjî ye. Ji ber dijraberiya "hovîtiyê" "aqilmendi" ye. Wilo, cih nabe "hov", lê cihê "bêhov", di folklorî kurdî de, ew cihê ku kes û kûs lê nebe.

"xof" jî gotineke Ereblî ye, bi wata tirsê ye.

"- *wekî dengêkî ku heft qat ji binê erdê dihat* -", r. 187

Nivîskarê me çi dixwaze bêjel? Ji ber "dengê heft qat" = dengê heft bar = dengê heft car = dengê heft deng. Lê, ne ev e mebesta nivîskar jî avakirina vê hevokê. Dixwaze bêje, ku deng wilo melûl bû wekî ku ji heft qatên binê erdê derkeve.

"*Û em dizanin hûn hatine xapandinê.*", r. 208

Mirov tê dîlanê, lê tê xapandin.

"*Di nav dengên şiv, ço, şitlên hinarê...*", r. 216

Ji prosesê rakirina tûmek bacan (îsot, kelem,...) re, ji makmîşarê û çandina wî di mişareke nû de, şitlbelakirin tê gotin. Eger ew tûm, piştî rakirin û çandinê jî nû ve şin hac, jê re tê gotin "şitilî", ango vejîya. Û ev şitil nazik e, bi kêrî lêdanê nayê. Lê, di folklorî kurdî de "şiva ter", bo şkencê, hatiye naskirin. Û jî şivên ter, şaxê (şiva) hinarê bi nav û deng e.

"*Te kiribûn weke seradê.*", r. 218

Bi lêdanê mirov dibê "heban" (di nepixê, tê pîvdan), lê bi beran (fişekan) û şilfên kêr û xen-ceran mirov (laş) dibê "serad".

Gotina "serad" di pesnê rewşeke halo de, jî ber awayê avakirina tora wê, ketiye folklorê kurdî de. Serad hemî qul e, parçên sax di tora wê de nînin. Loma, laşê hibe "serad" dixerime (qulqulî dibê).

Li min negrin, kulê min pir in... nayên gotin. Bi ser wilo de jî ezê, di dawiya vî beşî de, bihna we bi pêkenfnokekê fereh bikim. Baş e? Dibêjin, yekî di civarekê de dest pê kir:

-Na, na, nebêjin...ez pênc salan li Afrîkayê mame. Li wir yan wê te bikujin, yan jî wê bi te bikin!

- Û tu... çi bi te kirin?, yekî pirsî.

-Ez, yabooooo!...Kuştim.

Di mîne ez bêjim ku girtiyên me bi xwe, di zindanan de têne "pîvdan". Lê yên zindanên Tirkî çawa dibine "weke seradê", hûn bêjin?

2. Beşê avakirina hevokan

Piştî vê rawestanê, vê vehesandinê, çare jî ba xwedê ye, lê çara min, derbarî beşê didiwan jî vê lêkolînê, namîne. Ev beş jî bi avakirina hevokan ve girêdayî ye. Nivîskarê hevoka rind jî ew e, yê zanibe hevoka rast û durist ava bike. Hevoka çak, rind, rast û durist jî ew e, ya ku avakirina wê sivik û rewan be, ya ku bi terz û evdazên zîman, rêzîman, rêzîman û rastnivîsê ve girêdayî be, û wan pêk bîne. Dêmek, ew nivîskarê ku nav û alavan jî hev derxe, pişk û pesnan bi zanebûn di şûna wan de daxê, xal, xîşk, kevan û neynûkan binase, zanibe kengî pirsnişan, seymîşan û dabiran rast û şûngirtî deyne nivîskarê hevoka rind e. Di vî war û çarçewê de ezê li ser avakirina hevokên romana "Tu"-yê rawestim. Me li hev kir? De baş e.

"*Tiştên, ku dê bikarana, kirin kêzê.*", r. 32

Di rastnivîsa hevoka ingilîzî (kill him, not let

him go) de, navê vê bihnokê bûye bihnoka mirinê. Ji ber danîna wê berî "not"-ê fermana mirinê dide, û piştî "not"-ê fermana serfiraziyê dide. Lê, bihnoka M. Uzûnî, di vê hevokê de, çi rolê dileyize? Eger nav lê bibin, mirov dikare navê "bihnoka pişpêkirinê" lê ke. Gelo, çi kirin Kêzê!... darek kirin Kêzê!. Na, nivîskarê me dixwaze bêje, "Tiştên ku dê bikirina kirin, Kêzê!" Ji ber bang ji Kêzê re ye, ne piş bi Kêzê dibe, weku ji danîna bihnoka tê xwiyakirin.

"Te diwiya, tu di dawîya xwe de daxwaz...", r. 45

Nivîskarê me, ne "di dawîya xwe de", divabû daxwaza "komîsar" ji dêya xwe re bêje. Lê, "di dawîya xebardana (peyva) xwe de".

"... te dixwest tu ber bi wî dengî bizivirîni xwe.", r. 73

Forma avakirina vê hevokê, ji çi zimani hatibe wergerandin, ne formeke kurdî ye. Ev hevok, bi kurdî, halo ava dibe: "Te dixwest xwe, ber bi wî dengî de, bizivirîni." Dêmek, hevoka "ber bi wî dengî de" dibe hevoka navbir (alîkar) û "te dixwest xwe bizivirîni" dimîne hevoka bingehîn.

"Te dixwest, ku tu bi kêmanî serê wî camêrî tanî ser çokên xwe, Û tu di ser wî xwar biyî, ku binasî.", r. 83

Hawar, ma ev hevokê kurdî ye!! Na, na, na!! Ev hevok, di warê rastnîvîs, rêziman û avakirina xwe de çewt hatiye. Eger mirov pişkên "kirin" û "anin" bide ber hev û wan, di vê hevokê de, bi "xwestinê" re veguhêze, dibe "Te dixwest, ... kir..." Lê, forma durist: "Te dixwest, ... bikira..." Û tiştê nivîskar dixwaze bêje, eve: "Te dixwest, ku tu, bi kêmanî, serê wî camêrî bînî ser çokên xwe." Dêmek, hevoka bingehîn ev e: "Te dixwest serê wî camêrî bînî ser çokên xwe." Dawîya hevokê jî dibe: "û bi ser wî de xwar bibî, da binasî."

"Qisa dawîya diya te dîsan dihate bîra te...", r. 84

"Dawîya diya te", di vê hevokê de, aloziyeke mezin berçav dike. Û da hevok rast ava bibe, û bê alozî bê rêgihîştin, gereke hevoka navbir (alîkar) tê de bê diyarkirin. Diyarkirina vê hevokê jê bi vî awayî dibe: "Qisa diya te, ya dawiyê, dîsan dihate bîra te..." Belê, hevoka bingehîn jî ev e: "Qisa diya te dîsan dihate bîra te..."

"- Zû bike lawo zû, bilezîne.", r. 85

Pişkê "kirinê" li vir, aloziyeke frazeolojiyê di xwe de diveşêre. Eger, em "lawo" bi "keçê" biguherin, ferman dibe: "zû bike keçê...", angû, "zû piş bi keçê bike". Û, ev avakirin ne durist e. Hevok, bê alozî, bi vî rengî ava dibe: "lawo, zû bike, zû..." Lê, bi ser vê yekê de jî, hevok dimîne hevokê tirkî, ne kurdî. Ji ber "Oglim" ê tirkî, bi wata xwe, ne "lawo" yê kurdî ye. Û hevoka Kurdî, ya ku "lawo" bihewîne, dilovaniyekê di-de xwiyakirin, ne fermaneke leşkerî.

"Ew fam kirin dijwar e.", r. 96

"Fam kirin" û "famkirin" du rewşên jî hev cuda ne. Belê, nivîskarê me dixwaze bêje, ku famkirina bajarê Diyarbekrê dijwar e. Dêmek, bê serê, "famkirina wî dijwar e."

"Agirê sobê te germ kiribû.", r. 116

Mirov avê germ dike, lê êgirî gur dike. Agir jî mirovî germ dike. Aloziya avakirina vê hevokê rêzimanî ye. Eger "te" bibe "tu" û "kiribû" bibe "kiribûyî", hevok bi duristî dibe: "Agirê sobê tu germ kiribûyî". Daxwaza nivîskarê me jî, avakirina vê hevoka dawî ye.

"...û di mixekî de ku di oda xweşustînê de bû daliqand." r.132

Hevoka "ku di oda xweşustînê de bû" hevokêke alîkar e, û hebûna wê struktura hevoka bingehîn naguhêre. Lê, bi hihnokan, ne hatiye şinorkirin. Belê, piştî "de" ya pêşî û berî "daliqand" bihnok gerekî.

"Ew jî saet 8-an re 5 bîmîne ji derî xuta bû.", r. 148

Avakirina vê hevokê ne durist e. Bi ser vê yekê

de ji, avakirina wê ne kurdî ye. Dem, bi kurdî forma "kêm" û "û" distîne. Nimûne: saet 8 kêm 5, saet 8 û 5. Wîlo, hevoka M. Uzunî dibe: "ew saet 8 kêm 5 ji derî xuya". Lê, hevoka naybir (alîkar) "saet 8 kêm 5" bi bihnokan ne hatiye sînor kirin. Û ev tevlihevîkê, bi hevokê re, çêdike.

"*Û di nava xwîne de ji xwe diçûm...*", r. 176

Di "nava" hêkê de, lê di "nav" xwîne de. Wîlo ji, "ji xwe ve diçûm" ne di forneke kurdî de hatiye.

Forma rast, bi kurdî, ji vê hevokê re, ev e: "di nav xwîne de gevizim" û "ji dest xwe diçûm".

"*Pişî gereke kurt..., te anîn dereke.*", r. 182

Bê ku mirov li ser şaşiyên rêzimanî, di vê hevokê, raweste, hevok bê dawî kutayî dibe. Belê, "anîn dereke" çawa? Dereke nerm, dereke germ, dereke terî, dereke sar, dereke bi tirs....!?

"*reng û ji dinê dûr, de diviya...*", r. 184

Dibêjin, yekî gundî xwest tinazên xwe bi me-layê gund bike. Rabû pelika şermiyê, ji rozname rakir, danî pêşiya pelika îne û pirsî:

- Seyda, îro çiyê?

- Îro, î n e, melê lê vegetand.

- Na seyda, şermî ye, wî got.

Bi vê gorinê re melê destê xwe avête rozname-yê û lê meyzand, dît ku rast şermî li pêşya îne ye, got: "De bi pêxembran, vaye min 50 sal emir kiriyê, heta niha ji min weye, ku î n berî şermiyê tê!".

De "bi xwedê û pêxembran", ev 25 salin ku ez mijûlî kurdî dibim, hîna min bihnok di vî warî de nedînel.

"*Çima ji tirsan, hundîre te her diçû zêdetir dibû?*", r. 206

Nivîskarê me, çî dixwaze bêje! Gelo, ji tirsan, nava wî (zîkê wî) diçû? Gelo, tirsan nava wî, bi wext re, zêdetir dibû? Çilo be, hevok ne durist hatiye avakirin û bi kêsîmê xwe, ne hevokeke kurdî ye.

"*Ji dengên kursiyayî dixuya, ku li pêşiya te dere-*

ke rûniştin", r. 207

Ez di bextê we de me, ma ev jî hevok e! Nivîskarê me dixwaze bêje, ku "li dereke nêzik, li pêşya te, rûniştin". Yan jî, "ji dengên kursiyayî dixuya, ku nêzikê te rûniştin". Ev "dereke" ya ne di şûna xwe de hati, hevokê ji kokê dihêrivine.

"*Weke ku dibêje ro tuneye, heyv, stêrk tune ne. Çawan gelekî dibate înkarkirin?*", r. 208

Li vir, bi ser ku hevok ne durist hatiye avakirin, rewş bi tiştên ne desthilat ve tê girêdan. Dêmek, seymîşan (!) di şûna pirsnişane de gerek e.

"*Ev çawa pirs bû?*", r. 209

Nivîskarê me ne pirsê dike, lê ji pirsên bersivdarên xwe matmayî dimîne. Dêmek, şûna pirsnişanê, seymîşan gerek e. Lê, dîse hevok bi kurdî saz nabe. Hevoka Kurdî, di vê rewşê de, bi vî rengî ava dibe: "Ev çî pirs bû!" Yan, "ma ev jî pirs bû!"

"*Her derên te mîna, ku tu ketibûyî nav destarê êş diêşyan.*", r. 212

Ez li beşê frazeolojiyê venagerim, û şaşiyên pêve girêdayî nema berçav dikim. Lê, di warê avakirina hevokan de, hevoka bingehîn ev e: "Her derên te diêşyan." Gotinên din tev dikevîne bejna hevoka şirovekîrinê de. Wîlo, şûna rast ji danîna bihnokan re, berî "mîna" û "berî diêşyan" berçav dibe. Dêmek M. Uzun pergalen rastnivîsê jî, bi duristî, pêknayîne. □

*Uzunname bi Romanîya romana TU'yê
di hejmarê bê de berdewam dibe*

Şêxê Kesk

Şêxê Kesk li bajêr e...

Şêxê Kesk li Amûdê ye...

Ji sînorên Kurdîstana bakur dest pê dîke ta tixûbên Qamişokê ta ku dawî dighêje gundê Berko; ev gundê ku bi hundir û bi heriyê nixumandiyê..

– Farûq de li tembûrê xîn!

Farûqê di çêsnê rovî de... kur amê min. Cigareyekê sor dîke û dûmanê dicû... Şêş meh derbasbûne û Farûq qisekirin ji bir kiriye. Şêxê Kesk dibêje:

– Ziman xweşiya Kurdan e, yê ku jibîr kir hêwirî.

Farûq bi çavên xwe yên xemgîn; kevnar; germ, li Şêx temaşe dîke, piçekî cigarekêşana xwe radiwestîne. Ji bilî bi Şêxê Kesk re bi tu kesî re napeyive, ji gund derdixin û ber bi çola bakur de dirin. Li nêzî wan; esmanê zîvîn û Şêrîna ku bi dibweşî çavdêriya wan dîke:

– Zimanê Farûq geriya.

Gurzek pûng, tembûra dirêj, û zerika zêrînî ya lalo; zerika mişt ard, ardekî efsanewî bû, ji bo dengê xwe yî bi lalîyê rapêçyî, dixwar.

Ax.. Ax.. Ey dilê min î bi zarokan xemilandi.. Ey Helepçe..

Di wê çolistanê de, ji bilî hestên dijwar ên Farûq, tiştêk nîn e. Li serdema xwe û li serdema apê xwe temaşe dîke, têlên tembûrê di nav destên wî de vedizîlin, sîber û terîşa nişankirî

ya ala Kurdistanê ji nav têlan diherikin.

Du reşik di şevê de.. di zimên de geryanê dîkin, ziman dikin pûng; Şêx pûngê dicû, û Farûq jî wê li tevî ard û lalîtiya xwe dîke. Ji Xecokê ta Mozan li gundan digerin, aso dikeritînin, demê jî bi leza xwe av didin, di hestên Kurdan de şîr tîn: Sazbendekî gerokî/ Şêxekî ji ne'ne'ê û ji dilovanîyê.

– Apo.. Kulîlkên hibrê careke dî geş bûn!

– Devjêberd kurê min. Ew xweşiya Kurdan e.

~ ~ ~

Çek dereng hatin. Qunsil ew xapandin. Di şûna çekên giran de, dewleta mezin, sakoyên leşkerî û nişanên serbazan û hinek barûd ji wan re hinartibû. Pir bilez nûçe ji Aşê Elawî hatin û qereqola bajêr derbaskirin û gihîştin gora Şêx Sedeqa.

Û li bakur.. bakurê herdemîn. Bakurê leşker û penaberan, nûçe ji gundekî giha gundekî din: Qazî Mihemed hat kuştin..

Siberine lawaz xwe davên ser bajêr, ewrine zîvînî di ser serê Şêx re derbas dibin, payîzê; bi ser balendeyekî zer de tîr dikin, û Farûq jî bi ser gewriyêke şikestî wek camê, tîr dikin. Bi hêminî rûniştin, bi westan rûniştin:

– Apo! Porê te sipî bûye û gavên te giran bûn e?

Giraniya xwe spart ser min, û me berê xwe da goristana bajêr, çend guleyan Şêrînê şiyar kirin:

- Tu ji bo çi hatiya vir keko?
- Da ku em kaxezan bibin.
- Ki bi te re ye?
- Apê Şêx.
- Lê mirî ye?
- Li wî alî goristanê ye.

Şêrîn û firîştayên xwe, apê min û kesên xwe yên ku li esmanan digerin, iro yekî din li wan zêde bû, bi şarezayî ew durust kir û ber bi esmên de berda, lê pişt re ji mêvanê nûhatî wesiya, çinkî birînên Qazî Mihemed ter bûn, û ew bi xwe jî bêcîr bû:

- Ma General bi ku de çû?
- Nexşeya komarê bi xwe re bir û bû pûng.

Şêxê Ne'ne'ê şêxekî bê minak e, tûtina wî, qelûnên wî, riha wî, tiliyên lertzokî, rengvedana ronahiya li ser berçavkên wî yên şevîni, gustilka wî ya reş, guncîna wî li gel Farûqî, şiyana wî ku bibe nûnerê şevpestan, kenê kesk, navê wî, û şalê ku di wexta xerminiyê de nazikbûna xwe pê dipêçe, dudiliya wî berya ku asîranka dergê derbas bike, tariya destên xwe ber bi jora dergê ve dizivîrîne, xanî bi siberên dûr ron dibe, nediyar dilivîn; kesk in ji pûngê ne.

Gazî min dike, gazî biraziyê xwe dike... Ji min dipirse: Ma gelo min tiştê ji bir kir?, bi mamostayetî xwe ji nav siberan ber bi rojê de radikiştine û şahînsahiya xwe yî nûranî dadimezirîne, di navbera keltk û keltkekê de radiweste û çavdêriya dêwarên herîni dike, kêrekê derdi-

xîne û piçekî dikole:

- Ev axa Şermola ye... Min li vir veşêrin.

Û Şêxê Ne'ne'ê hemî şekirên di çêja ne'ne'ê de ji firoşgehên bajêr kirîne, qutiya şekir di sindoqekê de veşartine, sindoqê diguhêze odeyê, li wir, di odê de çar salan û sê mehan û çar rojan dimîne, pişt re sindoqê derdixîne:

- Ev salana salên mirina Şêrînê bûn; Şêrîn pîrozmanda malê, pêximbera hêlanên esmanî.

Şêxê Kesk li hemî dergêhên bajêr dide, şekirên xwe li hemî xelkên bajêr belav dike, mal bi mal, diwar bi diwar.... Ew bîna şekirên xwe yê ahangamêz belav dike.. û bi dengê xwe yî taybetmend helbestên Cegexwîn distirê.

~*~*~

Roj bi roj wêran di giyanê Şêx de pirtir dibin, Mîrê Botan gazî wî dike, lê bê bersiv e, nivîseke nû ji hejmara nû ya kovarê re dixwaze, lê bê bersiv e, nimêjan jê dixwaze, û nimêj ji riha wî ya kesk bi dûrketine, anuha di ne'ne'ê de ye, rondika Qazî Mihemed dibarîne, ji hevrêşîma biraninan ber bi terîşên kesk ve sernîştîv dibe, her roj derbasî firoşgeha Hec Qiço dibe..., firoşgeha dirêj, bejna wî ya di çêsnê berbangê de, paltoyê ji çerm, perwana ji kertonê, çaroxa sor, merdiya cawbira almanî, bîna caw û neynikê.. li destê çepê westana neynikê, Şêxê Kesk gazekekê ji cawekî kesk dikire, bi lez vedigere malê, caw rîş- rîş dike, terîşan û rîşan di bîrikên xwe de bi cih dike, û bi rêdikeve.. zilamek e di zîman de dûr e, dûr e û ber bi goristanan de diherike, gora Şêrînê bi terîşan dixemilîne, çend kaşimêran bêdeng dimîne, pişt re, bendewariya kurtepista narîn a ku ji zemîne derdiçe, dike:

- Dengê Farûq e?

Tu yara hesin î.. Tu Şêrînê yî, tu xweşiktirîn jin î.. Di afirandina Midiyân de tu xweşiktirîn zîman î.. Te bi tenha û dûr hiştine... Ey Şêrîn!

Ez bendewarê kirasê te yî sipî me ku pêşinde xwe li ba bike.. ku pişt re kulîlkên zer jê bifirin; kulîlkên ku rojekê me ew ji bêzariya xwe çêkiribûn, ku ber bi dûr ve bifirin; ku di navbera pîfkirina zurnevan û rengên dengbêjê kor û amadeyiya qunsilê bêbext de bifirin.

Vedigere, wek şêxekî ji pûngê û ji çêveçîvê, vedigere neynika tenhatiya xwe, bi bêdengiyekê giştî tê rapêçandin, Mîr dibêje:

– Farûqî Şêx xapandiye.. dengê wî jê stendiye û ardê xwe dayêyê. [D]

Kovareke kurdî ya nû – DELAV –

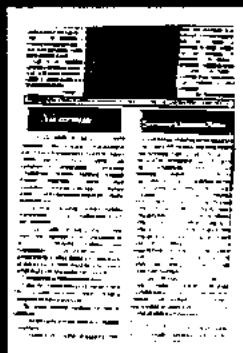
Lê pişt ku ji nîvîsa relaxspona kurdî de yek di dibê, ew karekî li nîvîsê kurdî vekê ku bi xwe bi navê "Romîs" bi nav di-kim, li Sûriyeye tête wexandin. Ev kovar di çûda A4 de ye û ji 10 rûpelan pêk hatîye. Hejmara yekem a ev kovare di tebaxa 1995-an de derkeçîye. Lê kovar çend rojan an mehlan emekê jê wexandin, ne diyar e. Her çiqas ez di-heft rojan an di heftê sa wê hatîye nîvîs kir, ew "nîvîsmaneyêxê toçyî, çandeyî û sebîxwe ye."

Di vî hejmara de li pêl him nîvîsên kulturel, çîrok, bêbest û nîvîsên li ser zîmên hene. Çîroka "Bêdêlêclim Yêlî" ya bi navê "Bîna Qe-dese" çêse e, karekî bê wexandin. Nîvîs "Qada Şêrî" ya li ser yekbûna nîvîskarên Kurd ên li Sûriyeyê jî balkêş e.

Lê li vî çîve be jê goşî ku ew kovara ka piy-tî 50-60 salan li wêlarê "Hawar" û "Romîs" yê derdikeve, giştîna mistewaya wan a wîr nîvîsê, pîr bi yêwê ye. Bi taybetî jî di warê rastî vîsîna kurdî de li dîlê pîşker me pişker-tîs beve. Delav di vî wêlê piştî jêkê tecûbe-yên wek: Gulawên, Sîr, Gulistan, Zarîn, Aso, Pîs, Çarzek, Gul, Bînan, Ximay, Roj û yê-hin bi rêkûpêk û tekûzîr derker ba.

Li nîvîsan jê fêmlîrîn ku ew komîre, warê Romîs, di waze hîcê bîngela vekînya nîvîskar-ên Kurd li Sûriyeyê û bi îddîayên mezin

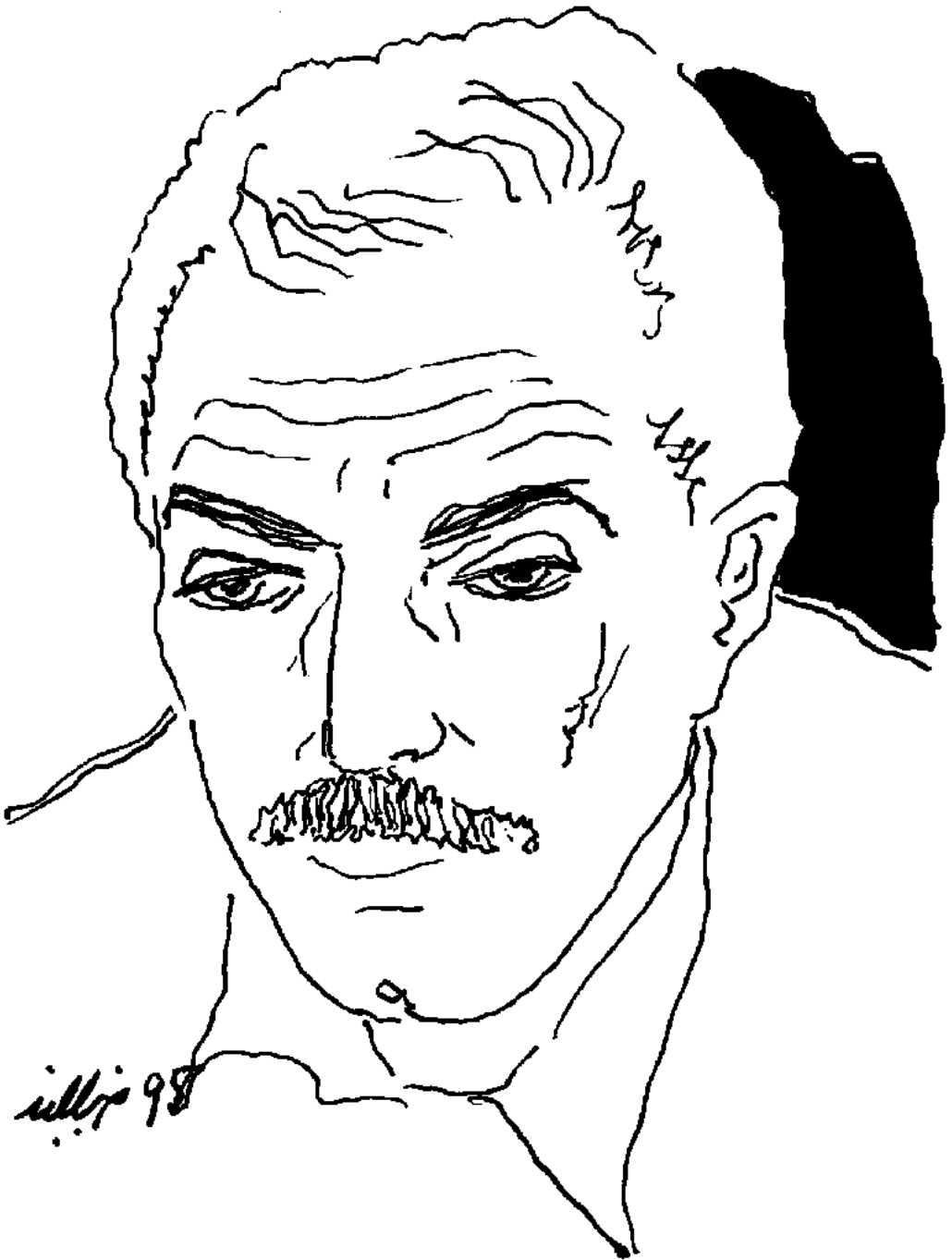
wekî gulîrîna rîpên (pîtên) Ç, S û pêlîrîna zîmanekî jê-gîrî jî zaravayên kurdî, derdîseve meydane. Lê dema berne-ma wan ew kovar be, li ya nîvîsê ew he-vala a di çîve ku bi îddîayên mezin ra

bin, nîla bi îddîayên piçûk dest pê bîkîr da ku bîkarîyan bîcîh bînin. Li xwe mîr a rave komîneyê, warê jî bîçeya Romîs rîşekê fêm nêkin. Mîr a mîr li fêhengên Kîmancîya Jêre him jî yêr Kîmancîya Jêre nêrin, lê ez rastî bîçeyek weha nêlatim. Li gorî wan: "romîs bi wateya nîkayîvê hatîye, jî bo li her çî û warê rastî romîs bîcîh..." Ya ez dîzîman warên rastî romî dibîm.

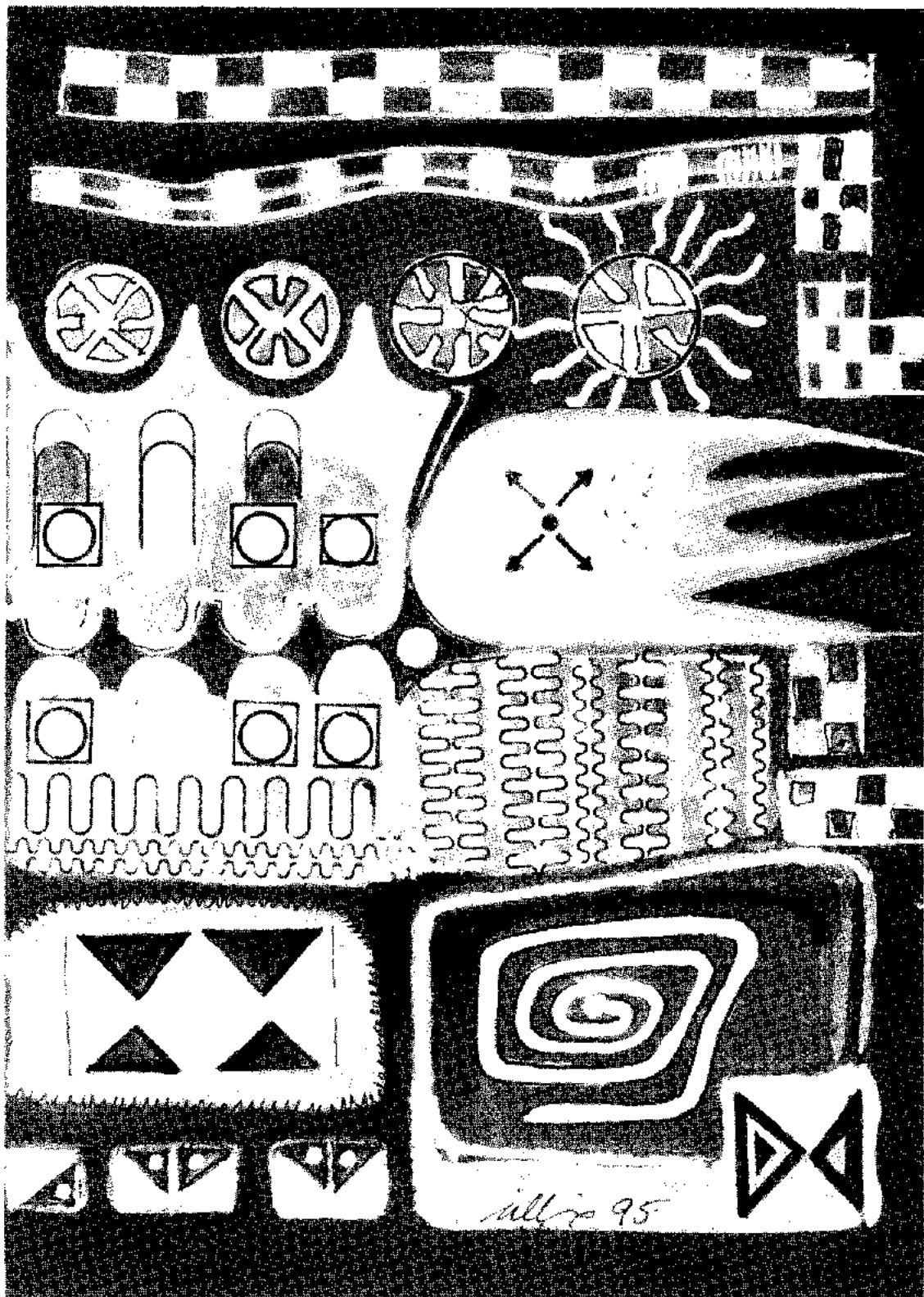
Di vî bîre goşî ku hevalên nîvîskarên Kurd ên li Sûriyeye – ne li emê bin jî – baş e u dikare sîzmetekê jî kultura Kurdî re bike. Li vî alî derxistina kowackê bi hev re bas e. Lê di vî hevalên me yêr li Başûrêrojîya de vî amatori-yê berdîm. Nexastîne di warê rastîvîsîna kurdî de gelek kil û kîmashîyan wan bene û çîvê herî her rîşî jî xwe dest pê bîkîm. [D]

N. ELÎ

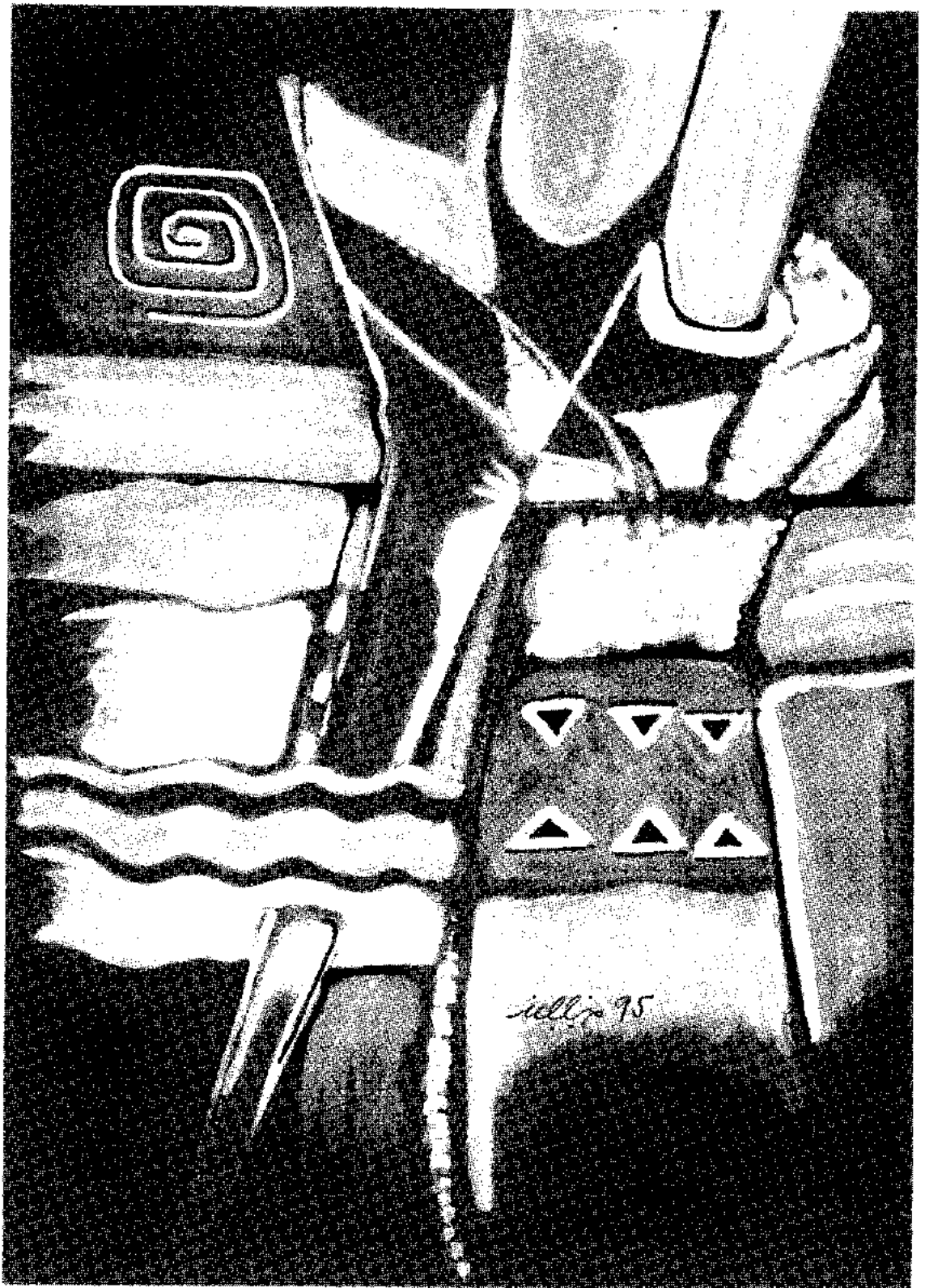

XALID BABAN

Di sala 1943-an de li Bexdayê ji dayikê bûye. Di sala 1971-ê de li Polonyayê ji zankoya Krakovê belge-nameya Macistêr a endazyariyê wergirtiye. Ji sala 1980-yî ve li Swêdê dijî.

all 95

BO XWENDEVANAN

D Piştgiriya ku ji aliyê xwendevan û rewşenbîrên Kurd ve ji bo derçûna Dugir-ê ji me re hate eşkere kirin, dê bibe neynika rehdaçikandin û çespandina peyva kurdî ya resen û zikmakane. Herwiha dê ev piştgirî bibe bingeha pêşvexistin, berfirehkirin û hîlbijartina berhemên hêjayî û belavkirina deqên (tekstên) xawenhuner û çêjên bi hinavên renckêşan û azarkêşana gelê kurd ve girêdayî bin, bi trajediya wî hatibin ristin û honandin.

Lewra em spasiya nameyên ku ji Emerîka, Ewropa, Îran, Sûriye û Tirkiyeyê hatine dikin.

Herwiha em soz didin ku şaşiyên çapê yên di hejmarê yekemîn de, dê tu carî nema dubare bibin.

D Em vê hejmarê jî, ji xwendevanên xwe re, wekî nîmûne dişînin. Ji hejmarê sêhemîn û pêve, dê Dugir tenê ji bo aboneyên xwe bête hinartin.

D Aboneyê ku hejmarê sêhemîn negihêje destê wî, tika ye, di cihê de me agahdar bike. Ji ber ku çend kvîto, meqbuz, bê nav û navnîşan hatine razandin.

DUGIR

DUGIR

Kurdisk litteratur tidskrift
Box 3437, S-165 23 Hässelby -Sweden

Di wê rojê de, her ku
keriyên talanbûyî di nav
xirecira toza rêçên
bêdawî de, dimirin, her
ku diwarên xerîbiya
bêbext li gerdena
xwewnê tengtir dibûn û bi
ser gavên te de diherifin,
pencere û dergehên
azadiyê di hesreta axa bê
guneh de zûha dibûn, tu
sazbendekî şeyda û
bengîn bûyî...

Di wê bişirînê de, her ku
dilê te di esmanê tarist-
ana çiyana de dicûrisî;
vêdiket û çavên te yên
mişt şîni li ber pêlên
xwînê dibûn kelekên
derya bendemanê, tu
qublenameya karwanê
sergerdan û windayî,
bûyî...

Di wê mirinê de, her ku
destên te dibûn sipîndar
û peyvên te dibûn
hehecikên koçbariya
qonaxan, tu di gorê de
nişana mirovan bûyî...